

Det är pedagoger som bryr sig om vårt barn

En studie av påverkande faktorer vid föräldrars val av förskola

Anette Löfström 2012-10-31

Innehållsförteckning

Inledning	3
Bakgrund	3
Syfte och frågeställningar	3
Metod och material	4
Nuvarande forskningsläge	5
Förskolan Igelkotten	7
Förskolan Lärkan	10
Miljöns betydelse för föräldrars val av förskola	11
Bemötande och samtal	12
Pedagogikens betydelse för val av förskola	14
Föräldrars förväntningar på förskolan	15
Genus eller följa barnen, ett dilemma	17
Strategier vid val av förskola	19
Perspektiv på teknik i förskolan	20
Barns perspektiv på teknik	20
Pedagogers och chefers perspektiv på teknik i förskolan	22
Föräldrars perspektiv på teknik i förskolan	24
Föräldrars syn på förskolans påverkan på barnet	25
Avslutande diskussion	27
Sammanfattning av slutsatser	27
Sammanfattning av identifierade fördjupningsfrågor	29
Fortsatta studier	31
Referenslista	31
Bilagor	32

Inledning

*Jag lämnar dig nu
men bara för en stund
Du är mitt allt
Min egen lilla ängel
Jag lämnar dig i trygga händer
och du lär dig... massor*

Det råder ingen tvekan om att förskolan och dess verksamhet berör väldigt många barn och föräldrar. Antalet barn i förskola har ökat successivt. År 2005 var antalet 378 954 barn, medan samma siffra år 2011 var 472 161 (<http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/statistik/2.4317/2.4318>). Dagarna flyter på i den här lärandemiljön. Föräldrar lämnar och hämtar sina barn. Pedagogerna och barnen tillbringar dagarna tillsammans. De har rutiner och ramverk att förhålla sig till, men inom ramarna pågår många olika aktiviteter och läranden. Det är dynamiska miljöer som leds av olika styrdokument, i första hand förskolans läroplan, Lpfö98 och dess uppdateringar 2010 (Lpfö 1998/2010). I dessa livfulla sammanhang pågår sannolikt samtal kring förskolan, föräldrar emellan såväl som mellan föräldrar och pedagoger. Kanske är även funderingar kring miljöer och införande av ny teknik centrala aspekter i dagens förskola? I det här flödet av sociala sammanhang och lärande har föräldrar ofta möjlighet att välja förskolor. Kanske är det lätt? Kanske är det svårt? Oavsett vilket så är det troligt att olika faktorer påverkar de val föräldrarna gör när de väljer förskola till sina barn. I denna pilotstudie, som genomförs i ett samarbete mellan Uppsala universitet och Stockholms stad, undersöks olika aspekter kring föräldrars val av förskola.

Bakgrund

Tanken på denna forskning etablerades av dåvarande biträdande stadsdirektör i Stockholms stad, Carina Lundberg Uudelepp. Hon var ute och besökte olika förskolor inom kommunen och uppmärksammade då stora olikheter. Vilken betydelse har de här olikheterna, frågade hon sig. Hon kontaktade författaren av föreliggande rapport, Anette Löfström, som Stockholms stad redan hade ett samarbete med.¹ Det bestämdes att ett förskoleinriktat samarbetsprojekt mellan Stockholms stad och IT-institutionen vid Uppsala universitet skulle etableras. Efter några möten tillsammans med ansvariga chefer inom förskolan bestämdes att forskningen skulle inledas med en avgränsad pilotstudie och fördelas i två delprojekt. Det ena är den forskning som presenteras här, och som intar ett övergripande perspektiv, det vill säga studerar och beskriver förskolan som en kulturmiljö i sin helhet. Den andra är ett examensarbete på Masternivå som mer fokuserat studerar teknik och teknikanvändning i förskolan. Även om det finns långsiktiga ambitioner i det övergripande projektet, som har namnet *förskolans betydelse*, så är denna pilotstudie avgränsad till några frågor och två syften. Dessa presenteras nedan.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna pilotstudie är att identifiera frågeställningar inom ramen för samarbetsprojektets övergripande titel. Den syftar också till att skapa underlag för finansiella ansökningar inför fördjupningsstudier. Frågeställningar är: vad är det som styr föräldrarnas val av förskola? Vilken betydelse har bemötande och rykte för föräldrars val av förskola? Vilken betydelse har förskolans miljöer? Har föräldrar strategier runt val? Hur ser de ut i så fall? Vilka förväntningar har föräldrar på förskolan, och hur påverkar dessa deras val av förskola? IT-teknikens betydelse för förskolan kommer att beröras även i denna delstudie. Detsamma gäller genus. Den här studien är kvalitativ.

¹ I sitt avhandlingsarbete studerar Löfström arbetet med Vision 2030

Det innebär att en avgränsning är numerär. Resultatet kan inte generaliseras utifrån det material som finns. En annan avgränsning är att endast val mellan olika kommunala förskolor studeras. Val mellan kommunala och fristående förskolor är således inte inkluderat i undersökningen.

Metod och material

Undersökningen inleddes med att etablera kontakt med en förskoleenhet, i vilken studien skulle genomföras. Denna första kontakt knöts inledningsvis av högre chefer, men övergick sedan i direktkontakt mellan mig (författaren) och chefen på den förskoleenhet som studerades. Tanken var att det etnografiska fältarbetet som genomfördes under fem veckors tid skulle ha två spår. Dels utgöra moment tre i det pågående avhandlingsarbetet författaren arbetar med, och dels skapa empiriskt underlag för föreliggande studie. I en etnografisk process, som har använts här, arbetar man främst med intervjuer och deltagande observationer. Detta var fallet i allra högsta grad. Jag inledde mina fem studieveckor med att, efter en första rundvisning, omgående sätta mig ner bredvid några barn och interagera med dem i deras lek. De första dagarna i ett etnografiskt fältarbete handlar mest om att bara vara där för att skapa ett förtroende. Jag måste visa att de kan lita på mig. Ett förtroende etablerades tämligen snabbt. Pedagogerna på förskolan var öppna och välkomnande. Redan efter ett par dagar kände jag mig som en del i verksamheten, det vill säga som en deltagande observatör. Det innebär att jag ses och känner mig som en av de andra pedagogerna/vuxna på förskolan. Konkret visar det sig genom att barnen ber mig sätta sig tillsammans med dem och måla, spela spel, läsa bok eller något annat. I de här aktiviteterna och interaktionerna hämtas kunskap och information som uppstår naturligt, i det dagliga samtalet. Det visar sig också genom att pedagogerna inkluderar mig i samtal och skeenden, samt att jag uttryckligen ombeds bidra till det dagliga arbetet, med andra ord att vara en av dem. Exempelvis satt jag vid några tillfällen med som ”den vuxna” vid barnens matbord, när någon av pedagogerna var tillfälligt frånvarande. Ett annat exempel är när jag, på samma sätt som pedagogerna, följde med på en skogspromenad. Jag hade då ansvaret att gå sist i ledet och hålla koll så att inget barn kom efter.

För att minnas episoder och samtal krävs att man kontinuerligt för anteckningar, så kallade fältanteckningar. Det kan man göra på olika sätt. Vissa har med sig en liten dagbok och skriver i. Jag valde att gå åt sidan och föra anteckningar i min dator som jag hade i personalrummet. Anledningen till mitt val var att jag inte ville riskera att barnens uppmärksamhet leddes bort från interaktioner och samtal och till mitt skrivande. I denna fas vet inte forskaren vad som är väsentligt och inte. Därför sorteras ingen information bort när anteckningar förs.

När man arbetar etnografiskt är det väsentligt att vara metodologiskt flexibel. Det innebär att man måste anpassa metodval efter situationer och omständigheter. Inledningsvis hade jag tänkt mig att intervjua föräldrar om deras val av förskola. Jag insåg dock ganska snart att det var svårt att kontakta föräldrar och fråga dem om intervjudeltagande under de korta stunder de vistades på förskolan. Lämningen av barnen präglas av samtal och ritualer som är väsentliga för att barnen ska få en bra dag på förskolan. Föräldern pratar med pedagoger och med barnet, man går ut på gården och vinkar till barnet som förflyttat sig till ett fönster för att vinka hejdå. I de här händelseäta och betydelseladdade situationerna hade det stört både föräldrar och barn att ”tränga sig på” och fråga om en intervju. Vid hämtningen är situationen liknande, men inte identisk. Föräldern kommer till förskolan, pratar med pedagogerna om hur dagen varit, letar reda på sitt barn, pratar med det om vad de ska göra och så vidare. Även här stör man sammanhanget om man som deltagande observatör ställer fråga om intervju. Trots detta lyckades jag få en intervju när jag frågade en förälder som tycktes ha lite extra tid just denna dag. I övrigt löste jag problemet genom att göra en öppen ostrukturerad föräldraenkät med de allra mest centrala frågorna. Enkäten skrevs ut på papper och lades på föräldrarnas hyllor. Med enkäten skickade jag en förfrågan om de ville ta del av en intervju.

Jag fick in 24 besvarade enkäter, samt några som ville delta i intervju. Efter enkäten genomförde jag ytterligare en föräldraintervju.

I övrigt varvades deltagande observationer med intervjuer av personal och barn, samt fotodokumentation. Barnintervjuerna föregicks av ett utskick till föräldrar om de godkände att deras barn intervjuades. Endast barn som fått föräldrars godkännande intervjuades. Två barn tyckte det var extra roligt att intervjuas. Dessa intervjuades först tillsammans, och sedan en och en. Samma barn ville fortsätta att intervjuas. Jag bad dem då att rita teckningar på någon form av teknik och sedan berätta om sin teckning. Även teckningar av andra barn sparades.

Som ett komplement kontaktade jag även en förskola i en annan stadsdel med förfrågan om intervjuer. Här genomfördes intervjuer med chefer och några pedagoger. Även fotodokumentation användes vid besöket som varade en eftermiddag. Jag har också intervjuat en chef på högsta nivå inom förskola, samt en enhetschef på ytterligare en enhet i den stadsdel där etnografin utfördes.

Sammantaget består materialet av 23 inspelade och transkriberade intervjuer med ett tidsspänn från 5minuter (barnintervjuer) till drygt en timme, 24 besvarade och inlämnade föräldraenkäter, cirka 400 bilder och videos, lite teckningar samt drygt 40 A4-sidor med observationsanteckningar.

Innan redogörelsen av resultaten påbörjas ges en kort beskrivning av aktuellt forskningsläge, framförallt med fokus på föräldrars val av förskola. Vad visar tidigare forskning?

Nuvarande forskningsläge

Sökningar på sökorden förskola, val och föräldrar i olika konstellationer på söksidorna: Libris, DISA (Uppsala universitets bibliotekskatalog) och google scholar visar att det finns en mycket rik flora av litteratur som studerar förskola ur många olika perspektiv. Det kan handla om allt ifrån pedagogik, föräldrainflytande, studier av verksamheter för barn och integration med skolan. Etablerad forskning som på ett fokuserat och avgränsat sätt undersöker föräldrars val av förskola tycks dock vara väldigt tunnsockad.² Ändå är valfrihet för föräldrar inget nytt inom förskolan. Redan före förskolans läroplan kom ut 1998, och daghem blev allmän förskola, så diskuterades föräldrars rättigheter att välja förskola. Vid den här tiden handlade det om att lösa barnomsorgen på det sätt som önskas. Boken *Valfrihet genom alternativ* ger en bakgrund till allmän förskola och barnomsorg. Rättigheten att välja för föräldrar diskuteras vid den här tiden bland annat utifrån ett jämställdhetsperspektiv (*Valfrihet genom alternativ: Barn- och skolbarnomsorg under 1990-talet. Förslag, motiv, beslut* 1994). Då jag inte hittar någon etablerad forskning som studerar föräldrars val av förskola ska jag ge två exempel på studier som undersöker val av skola. I en doktorsavhandling som gavs ut år 2002 undersöker pedagogen Jan Damgren bland annat vem som väljer en fristående skola, varför och när man gör det. Slutsatser är att: ”Det finns föräldrar som söker fristående skolor, därför att den kommunala skolan inte tillgodoser deras önskemål om pedagogiska alternativ, eller för att föräldrar vill ha en mjuk skola som bidrar till barnets personlighetsutveckling. En annan orsak är att föräldrar anser det fint att har gått i en fristående skola, och att denna ger önskade sociala kontakter (Damgren 2002). Det övergripande syftet i Ann-Christin Kjellmans avhandling (2001) var att kartlägga föräldrars och elevers val av skola i Stockholms stad. Resultatet visar att cirka 70 % väljer den skola som eleven tillhör rent administrativt. Val av annan skola förekom främst i innerstaden, samt i invandrartäta områden. Även pedagogisk inriktning påverkade valen (Kjellman 2001)

Som nämnts är det svårt att finna litteratur som studerar föräldrars val av förskola. Det tycks dock finnas ett växande intresse för det här avgränsade området inom utbildningar på universitet och högskolor. I dessa sammanhang finns ett flertal uppsatser och examensarbeten som har ett tydligt

² På grund av begränsad tid är min sökning ytlig. Jag letar endast på titlar och abstrakt. Därför finns det risk att jag missar centrala artiklar i exempelvis antologier, eller annan relevant litteratur.

och avgränsat fokus på föräldrars val av förskola. Nedan ger jag exempel på resultat i några av dessa studier. Jag uppmanar dock läsaren att ha en kritiskt granskande blick påkopplad, eftersom det är studentarbeten och inte etablerad forskning. Jag refererar dessa mer som tendenser för ett eventuellt ökande intresse för studier kring föräldrars val av förskola, än som fastställda och vetenskapligt säkra resultat.

I ett examensarbete vid Högskolan i Gävle undersöktes föräldrars motiv för val av förskoleform. Undersökningen var en enkätstudie som skickades ut till sex olika förskolor, som representerade förskoleformerna kommunala förskolor, personal- och föräldrakooperativ. Resultatet visar att de två mest framträdande motiven vid val av förskola är förskolans personal och närhet till hemmet (Edström, Lydén, and Sjöberg 2009). Sara Arvidsson, lärarstudier vid Linnéuniversitet i Växjö undersökte hur föräldrar väljer förskola för sina barn när hon genomförde sitt examensarbete. Hennes studie är kvantitativ och bygger på enkäter. Hon lämnade ut sin enkät till 20 föräldrar på en kommunal förskola och lika många på en fristående förskola. På den kommunala besvarade 12 föräldrar enkäten och på den fristående svarade 15 personer. I sin slutsats skriver hon att: ”En slutsats jag kunnat dra efter denna studie är att bemötandet är så oerhört viktigt. De är det som man kan förbättra och därmed få fler föräldrar som väljer förskolan, för närheten som är nästintill lika viktig är mycket svårare att ändra på” (Arvidsson 2010). I en studie bestående av strukturerade intervjuer och en demografisk enkät undersökte två lärarstudier utmärkande faktorer för föräldrars val av förskola utifrån ett socioekonomiskt perspektiv. De genomförde besök i tre öppna förskolor, två kommunala och två kooperativa förskolor. Med hjälp av den demografiska enkäten fördelade de föräldrar i kategorier, baserad på deras socioekonomiska omständigheter. Genom sin metod tycker de sig urskilja mönster som indikerar socioekonomiska påverkansfaktorer vid val av förskola. 13 föräldrar hade vad författarna benämner som låg socioekonomisk status, medan 23 hade en hög sådan. Dessa valde i lika stor utsträckning kommunal förskola, men kooperativ förskola utgjordes till större delen av familjer med hög socioekonomisk status, skriver författarna. En slutsats är också att föräldrar visste precis vilka faktorer som var viktiga när de väljer förskola. Närhet var den mest avgörande faktorn. Därefter kommer förskolans rykte. I tredje hand påverkade faktorer som små barngrupper, ute- och inomhusmiljö samt personalens bemötande av barn och föräldrar. Slutligen nämner författarna pedagogisk inriktning och föräldrars ovilja till engagemang i verksamheten. Det sistnämnda påverkar, enligt författarna, viljan att välja en kooperativ förskola eftersom: ”Föräldrar (...) ansåg att den kooperativa förskolan kräver för mycket av deras tid. Därför passar den kommunala förskolan bättre för dessa föräldrar” (Blom and Vallin 2011). En lärarstudier vid högskolan i Gävle undersökte varför föräldrar valde kommunal förskola, respektive en I ur och skurförskola. Metoden som användes var en strukturerad enkät. 44 personer besvarade enkäten och resultatet visar att: ”När det gäller motiven för valet av förskola är pedagogiken och inriktningen den vanligaste orsaken för föräldrar som söker sig till I Ur och Skur förskola. För föräldrar som har sina barn på en kommunal förskola var närheten till hemmet en avgörande faktor” (Lonz 2008).

Sammantaget beskriver dessa studentarbeten att faktorer som geografisk placering (närhet till hemmet), bemötande, socioekonomiska förhållanden, barngruppers storlek, pedagogik och profilering påverkar val av förskola, såväl kommunala som fristående sådana. Det tycks finnas ett ökande intresse för föräldrars val av förskola inom universitet och högskolor, men jag menar att det saknas ett perspektiv. Studier av förskoleval fokuserar på olika former (kommunal, fristående, I ur och skur e.t.c.). Var finns studier av val inom ramen för kommunal förskola? Även här finns stora skillnader som är värda att studera.

Förskolan Igelkotten

Den kommunala förskolan Igelkotten är liten³. Den har två avdelningar, en för barn upp till tre år och en för barn mellan fyra och fem år. Antalet barn på förskolan under 40, och lärartätheten är 6,7 barn årsarbetare. Förskolan är KRAV-certifierad och har en egen köksansvarig som lagar all mat. De två avdelningarna knyts samman av en korridor som kantas av kontor, kök, personalrum m.m. Strukturmässigt är förskolan formad både traditionellt, och för lärande på skolvis, det vill säga inrett för lek som kan utveckla matematik, språk och andra skolrelaterade ämnen. Även om den fysiska miljön är lärandeinriktad, så har barnen har stort inflytande över sina dagar.

I hallen har barnen sina hyllor för kläder. Här utbyts information. På anslagstavlan finns en kalender med veckoplanering, som är öppen, och ibland får föräldrarna information via brev på barnens hyllor. Utrymmet för barnens hyllor delas med en dinosauriehörna och ett utrymme med utklädningskläder. I rummet innanför har man ett "arbetsrum" som också fungerar som matrum. Rummet är indelat i sektioner; en för lek som är inriktad på matematik och naturvetenskap, en annan för språk och en tredje för hobby och pysslande. Nästa rum är ett lek- och byggrum med en "hemmahörna", en hörna med blandade leksaker samt en bygghörna. I detta rum sker också avdelningens visningssamlingar, som är en gång i veckan. Vid visningssamlingarna tar barnen med sig något eget de vill visa, och som de sedan får leka med. Det sista, och minsta, rummet är ett rum för läsning, lyssna på musik och andra lugna aktiviteter. Längst in i detta rum finns barndatorn. Den är gammal. Personalen behöll den när Volvo-IT tog över ansvaret för den digitala tekniken inom staden.

Förskolans utemiljö består av en tämligen liten gård. En mamma reflekterar kring detta i en intervju. Hon säger att: "Annars kan jag bara tycka att utomhusmiljön, den skulle ha sett lite annorlunda ut. Jag vet inte om, jag kan tycka att den är lite liten gården, men jag tror inte att barnen bekymrar sig över det egentligen" (Ingela). Hon säger också att hon skulle önska att: "Jag tror inte att man behöver ha just nå mer leksaker så egentligen eller men lite mer större friare ytor så man kanske kan springa på ett annat sätt eller spela boll eller, som en gräsmatta helt enkelt. Men nu vet jag att de [pedagogerna] är rätt duktiga på att gå iväg på olika utflykter och lite så där" (Ibid).

Bild1: Varje barns bakgrund lyfts fram genom en flagga på väggen

Förskolan är mångkulturell och har barn ifrån många olika länder, något som lyfts fram i den fysiska miljön genom att varje barns bakgrund representeras av en flagga (se bild 1). Det mångkulturella lyfts också fram på ett positivt sätt i verksamheten, exempelvis vid den kulturfest som genomförs

³ Namnen på förskolor samt alla personnamn i rapporten är utbytta.

varje vår vid årets förskolestudent. Vid detta tillfälle träffas barn, pedagoger och föräldrar ute på gården. Ett långbord dukas upp där föräldrar bidrar med en maträtt eller dessert från sina respektive hemländer. Vid detta tillfälle flaggas det också med flaggor från alla länder barnen representerar (se bild 2)

Bild 2: Bordet börjar fyllas med läckerheter

Förskolan har ett aktivt värdegrundsarbete vilket, precis som med mångkulturaliteten hos barnen, avspeglar sig i den rumsliga miljön. Ett exempel är den kompissol som sitter uppsatt på väggen. Solen är där år efter år, men dess innehåll förnyas varje höst. I en intervju beskriver Lovisa hur det går till när de fyllde i kompissolen tillsammans. I samtalet så har hon berättat om att: ” Ibland, om alla barnen kommer och frågar vad som händer, då så säger fröken att de måste reda ut det själv och då kommer fröken att höra vad de säger” (Lovisa, 5 år). Visst finns det såna här hur man ska vara regler mot varann här, som den här solen och sånt där, frågar jag då, varefter följande dialog utspinner sig:

L) Kompis-solen

A) Ja, just det. Var du med och gjorde den

L) Nej, fast de tog bort alla solstrålar som de stora barnen gjorde för då så var de inte här.

A) Och så fick ni göra egna solstrålar då?

L) Ja, fast vi fick inte klippa dem.

Sedan berättar hon att: ” ibland när vi är ute eller nån annanstans, då blir vi också osams och då så säger vi när vi kommer hem så måste vi titta på kompissolen” (Lovisa). Så på Igelkotten fyller pedagogerna, tillsammans med barnen, kompissolens strålar med innehåll som man sedan relaterar till i de dagliga aktiviteterna (se bild 3).

Bild 3: Kompissol på väggen i samlingsrummet

Verksamheten på Igelkotten är både strukturerad och öppen. Strukturerad på så sätt att man har fasta tider och rutiner kring till exempelvis mat och vila, som mest är en lugn stund. Man har också ett långsiktigt projekt som man arbetar med på olika sätt under en hel termin. Vid tiden för fältarbetet hade man tema rörelse, vilket tog sig många uttryck. Alltifrån egenhändigt gjorda snurror i taket, till att rörelse ofta blev en del av det dagliga samtalet. Det kunde också utnyttjas av barnen på ett sätt som är smart av den lille men kanske inte riktigt tänkt så av den vuxna, vilket observationsanteckningen nedan visar.

Det har varit lunch. Barnen äter sin frukt som serveras varje dag efter maten. En flicka börjar leka med sitt äpple genom att snurra det på bordet. En pojke hakar på, så nu leker två barn med frukten. En personal säger åt dem att man inte får leka med mat. Pojken svarar: det är rörelse. Pedagogen skrattar och bekräftar barnets förmåga att argumentera, genom att säga: de är roliga (observationsanteckning).

Den här beskrivningen speglar förskolan som den ser ut under de fem veckor jag vistas där. Det är dock en förändring på gång, rumsligt såväl som pedagogiskt. Planen är att barngrupperna ska utökas och fler pedagoger anställas. För att klara detta behöver lokalerna byggas om. Vid tiden för studien är det oklart hur detta ska genomföras. Även pedagogisk är man inne i en förändringsprocess, som främst speglar övergången från klassisk dokumentation i pärmar till pedagogisk dokumentation.

Efter denna spegling av förskolan Igelkotten är det tid att beskriva den förskola som besöktes under en eftermiddag. Eftersom inget längre fältarbete pågått här, blir beskrivningen kort.

Förskolan Lärkan

Förskolan Lärkan startade i nybyggda lokaler år 2010. Den är förlagd i en arkitekturskapad byggnad, och dess inre miljö är dynamisk med draperier som kan flyttas runt och skapa nya rum. Det finns inga eller få raka väggar utan alla har en svepande form. Förskolan präglas av starka färger.

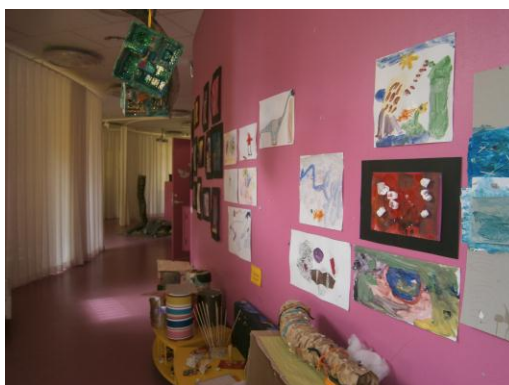

Bild 4: Böljande färgstark miljö präglar förskolan Lärkan

Pedagogiken är inspirerad av Reggio Emilia, vilket innebär att pedagogerna har ett medforskande förhållningsätt med leken i fokus. Man har en värdegrund som lyfter fram öppenhet, respekt och omsorg som centrala aspekter. På förskolan satsar man mycket på användning och inkluderande av ny teknik i den dagliga verksamheten. Pedagogisk dokumentation används som arbetsätt.

Vid en av intervjuerna beskriver pedagogen Carina en dagsrutin på Lärkan på följande sätt: ”[Vi] öppnar ju klockan halv sju då. Sen är det frukost för de som vill klockan halv åtta. De barn som har ätit frukost, vi tar alltid emot ute då. Det är en pedagog ute. Sen kommer frukostbarnen ut, och sen tar man emot barnen ute. Sen vid nio, det är lite olika olika dagar, men sen så, då kan man dela in sig i sina projektgrupper eller barngrupper. Det är lite olika. Så har man en pedagogisk verksamhet mellan nio och fram till tolv. Det är också lite olika. Där jag jobbar så har vi alltid en, vi kör efter Bornholm här. Bornholmssamling, språksamling som vi gör före lunch, men det kan se lite olika ut när man lägger dem. Sen har vi ju lunch klockan tolv. Sen har vi en vakenvila. Några sover, och på vakenvilan kan det va allt ifrån att rita, det beror på vad barnen vill. Om de vill rita eller om de vill lyssna på en bok. Det delas in i grupper. Sen så olika, antingen är man inne eller så är man ute. Ibland är det mellis ute och ibland är det inne” (Carina). Som vid förskolan Igelkotten framträder bilden av en förskola med både strukturerade och öppna dagsrutiner. Det finns hållpunkter över dagen, men beskrivningen präglas av orden ”lite olika”, ”det beror på vad barnen vill” m.m..

Så; hur ser det ut kring olika aspekter av föräldrars val av förskola? Nedan inleds presentationer som ska besvara studiens frågeställningar. Miljöns betydelse för val av förskola inleder resultatdelen.

Miljöns betydelse för föräldrars val av förskola

I den enkät som delades ut till föräldrar fick de frågan: ”Vad var viktigt för er när du/ni valde förskola? Ringa in ett eller flera av alternativen geografiskt läge, pedagogik, bemötande, miljö på förskolan, förskolans rykte och annat (vadå?)⁴ (se bilaga 1). De hade också möjlighet att beskriva sitt resonemang med egna ord. Av 24 besvarade enkäter hade 11 personer ringat in miljön som betydelsebärande. Samliga av dessa hade också ringat in andra faktorer, så ingen av föräldrarna såg miljö på förskola som en enskild faktor. Fyra föräldrar skrev kommentarer till frågan. Tre av dessa beskriver gården som viktig, eller som en förälder uttrycker det: ”Vi ville ha en stor härlig gård där vårt barn kan leka”. Den fjärde kommenterar att: ”Miljön är mycket viktig med tanke på hur mycket tid barnet tillbringar där”. Materialet visar en tendens att miljön på förskolan är betraktad som viktig, men inte enskilt avgörande. En berättelse från en chef på en annan förskoleenhet ger dock en annan bild. På frågan om han har någon uppfattning kring vad som styr föräldrars val av förskola återger han följande historia som han hört föräldrar berätta. Han säger att: ”En del, de hade tittat på persiennerna, hur det såg ut i fönstrena så här då, för det var några förskolor som hade trasiga persiennier som hängde på sniskan, och då kände de, då ville de inte välja det då” (Magnus). I det här exemplet speglas hur en detalj i miljön, en hängande persienn, får en väldigt konkret effekt. Föräldrarna valde en annan förskola. Det kanske kan tyckas ytligt, men mellan raderna i den här berättelsen finner vi en symbolisk betydelse i den hängande persiennen. Om personalen låter en persienn hänga snett, länge, hur vet man då som förälder att övrig standard hålls hög? Här finner vi en central faktor, nämligen detaljers symboliska signaler till föräldrar. Vid en intervju med en pedagog framkommer uppfattningen att den rumsliga miljön kan likställas med kvalitet. På frågan ”vad är kvalitet på en förskola för dig” är svaret: ”Det är ordning i klassrummet. Miljö är jätteviktigt” (Sonia). På frågan hur miljön ska se ut säger hon att: ”Ja, vi ska ordna klassrummet. Alla saker ska var på rätt plats. Barnen ska ha lättare att ta saker. De vet vilken leksak [som] ska vara här. Det är jätteviktigt” (Ibid). Kanske var det denna koppling föräldern gjorde? Kanske tänkte hon att en hängande persienn betyder en generell dålig ordning som i sin tur ger en dålig kvalitet? En liknande vy av miljön som en spegling av andra förhållningssätt, fast i det här faller en positiv spegling, delas av Linda som är pedagog på förskolan Igelkotten. Hon vill använda miljön på ett kreativt sätt. Hon säger att: ”Jag tror att man kan få till det miljömässigt så att det syns i miljön vilket projekt man håller på med. Barnen kan fortsätta att forska. Vi har ju bra ytor så det ska gå. Det behöver inte vara så väldigt mycket, men att det genomsyrar det hela” (Linda).

Det tycks finnas faktorer som är betydelsebärande på fler sätt än det rent fysiska när man talar miljö. Det ena är den nämnda symboliken. Ett annat är att detta kan ge ett dilemma för pedagogerna. En enhetschef säger att: ”Jag skulle önska att barnen hade en mycket mer spännande miljö där de kunde experimentera och gå loss mycket mer och vara kreativa och utforska och vara nyfikna. Och att pedagogerna var där med dem och inte så mycket fixade med allting annat, för de är väldigt duktiga på att fixa att det ska bytas golvmattor och städas och plockas och grejas och så. De har ju massa kvaliteer men där skulle jag nog önska att det här skedde” (Laura). Vad vi finner är att pedagogerna hon pratar om plockar mycket med miljön. Det plockas och städas och grejas. Så hur ska pedagogerna göra? Miljön är viktig, men de ska inte plocka så mycket med den utan följa barnen. Kanske är ett förhållningssätt att betrakta miljön på förskolan som en del i en i övrig dynamisk process som måste få ta tid? Vid en intervju med en chef beskriver hon miljöns betydelse i relation till arbetssättet pedagogisk dokumentation. Hon säger att: ”Till en början när (namn på enhetschef) och jag började här så var det ett område som vi ganska snabbt såg när vi gick runt på förskolan, att vi tyckte att det var väldigt torftiga miljöer, så det har vi drivit från början, och från början var det nog mest vi, men nu säger de [pedagogerna] ju själva när de gör sina dokumentationer och självvärderingar att ”vi måste förändra miljön”, så att nu är det väl både och, men från en början har

⁴ Förslagen på eventuellt betydelsebärande faktorer hade framträtt i intervjuer och vid samtal.

det mest varit (namn på enhetschef) och jag känner att det finns, i och med att det hänger ihop. Ska du kunna jobba med pedagogisk dokumentation så måste det finnas en miljö som stödjer barns läroprocesser. Men det är som sagt en process som har varit i flera år från det jag började här, och det har hänt lite mer på vissa ställen och mindre på andra ställen så det är både och” (Carolin).

*Miljöredovisningen visar att 11 av 24 föräldrar betraktar miljö som en av flera faktorer som påverkade deras val av förskola. Miljö har en speglade och symbolisk funktion och det kan påverka föräldrars val. Det kan också uppstå dilemman här. Pedagoger är duktiga på att plocka i miljön, och barnen behöver en mer kreativ och spännande miljö men pedagogerna ska också följa barnen i deras göranden. Det handlar således inte bara om att arbeta med miljön, utan också att fundera kring **hur** man gör det. Miljön behöver anpassas så att den ger positiva intryck när föräldrar väljer förskola, men den ska också anpassas för att främja pedagogiska arbetssätt. I diskussionen föreslås att miljön inte bara innehåller fysiska fenomen, utan att dessa har en symbolisk laddning som talar till föräldrar. En sned perspektiv kan symbolisera dålig ordning som i nästa steg har betydelse för kvaliteten på förskolan.*

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- Det har framgått att miljö har en betydande, men inte allenarådande, roll för föräldrars val av förskola. *Vilka konkreta faktorer i förskolans miljöer påverkar föräldrarnas val, och hur påverkar de?*
- Materialet ger ett exempel där en detalj i miljön helt avgjorde att föräldrarna valde bort den specifika förskolan. *Vilken roll spelar detaljer i miljön, och i vilken grad? Vilka detaljer är betydelsebärande, och finns det detaljer som har mindre betydelse? Vilka är det i så fall?*
- I diskussionen föreslås att miljön inte bara innehåller fysiska fenomen, utan att dessa har en symbolisk laddning som talar till föräldrar. En sned perspektiv kan symbolisera dålig ordning som i nästa steg har betydelse för kvaliteten på förskolan. *Hur kan man jobba med miljörelaterad symbolik på ett sätt som talar positivt till föräldrar?*
- Redovisningen belyser ett dilemma för pedagoger. De förväntas skapa och jobba med miljön samtidigt som de ska följa barnen på ett medforskande sätt. *Hur kan detta dilemma hanteras av pedagoger och chefer?*

Efter denna redogörelse är det tid att undersöka föräldrars val av förskola i relation till bemötande och samtal. Detta belyses nedan.

Bemötande och samtal

I enkäten var bemötande och förskolans rykte två av kategorierna som föräldrarna kunde välja att ringa in som viktigt. Förskolans rykte var inringat av 7 föräldrar. Samtliga av dessa hade även ringat in andra betydelsebärande faktorer. Det är således mindre än en tredjedel av de svarande föräldrarna som påverkats av rykte. Bemötande har ringats in av 17 personer. Det är en stark faktor bland föräldrarna som besvarat enkäten. Två personer har ringat in endast bemötande som avgörande för deras val. En av dessa skriver i kommentarsfältet varför de valde bort en förskola. Hon skriver att: ”Vi var egentligen inskrivna på en annan förskola, men personalen där mötte oss och vårt barn framförallt på ett oprofessionellt sätt” (mamma). På nästa fråga i enkäten, varför valet föll på just den förskola där hon har sitt barn svarar hon: ”De kändes intresserade av barn” (Ibid). I det här fallet finner vi att (negativt) bemötande på en förskola gjorde att den valdes bort, medan ett intresse för barn hos pedagogerna gjorde att hon valde den förskolan. En person som ringat in miljö på förskolan, pedagogik och bemötande kommenterar att: ”Jag besökte 4-5 förskolor och i (namn på förskola) kände jag mig mest välkommen, respekterad och bemött” (mamma). Det som avgjorde valet av förskola var att den kändes bäst och att den kändes trygg. En förälder beskriver bemötandet

gentemot barnen som en anledning till varför valet föll just på deras förskola. Hon skriver att det är: ”pedagoger som bryr sig om vårt barn, [och som] ser och bekräftar det dagligen” (mamma). En mamma skriver att det var viktigt att personalen var trevlig och att de sa att de var ute mycket. I den här familjen föll prio ett förskola bort på grund av att de inte hade ett trevligt bemötande, skriver mamman. En annan skriver väldigt koncist att det är: ”viktigt med ett trevligt, professionellt bemötande”. Betydelsen av rykte synliggörs i en kommentar. En mamma skriver att [vi]: ”hade hört av andra föräldrar att förskolan var bra och att det finns bra pedagoger. [Vi] fick ett bra bemötande”. Hon skriver också att bemötandet och ryktet avgjorde deras val. En bra stämning i personalgruppen beskrivs som viktigt av en mamma. Samma mamma skriver att det som avgjorde valet var att alla pratat väl om den förskolan.

Laura är enhetschef för tre förskolor. Vid en intervju får hon frågan om hon har någon uppfattning kring vad som styr föräldrars val av förskola. Hon svarar att: ”Ja. Närhet. Rykte. Känsla. Det är väl de tre största” (Laura). På frågan om hon fått detta intryck via pedagoger eller efter att ha pratat med föräldrar säger hon: ”Ja, nej det tycker jag, det är ungefär samma jämt. Det är...här är det ju, vissa förskolor har ju ett väldigt gott rykte som har hängt kvar i många år. Jag har ju en sån förskola. Den är liksom självsäljande på sin tomt också å de har, det ser trevligt ut liksom, men det är också en väldigt trevlig stämning där” (Ibid). Så denna enhetschef ringar in tre aspekter som tycks återkomma som påverkansfaktorer, närhet, rykte och känsla. Det säger dock ingenting om *hur mycket* varje faktor påverkar. Ett liknande intryck har Lauras kollega, som också har en ledarroll. Hon lägger dock mycket tyngd på samtal och rykte när hon säger att: ”Mm, jag tror att det beror väldigt mycket på rekommendationer” (Carolin). På frågan om hon menar rekommendationer från vänner och bekanta säger hon att det är från: ”föräldrar som är nöjda med sin förskola, [som] pratar väldigt gott om sin förskola, eller inte” (Ibid). Hon berör också betydelsen av bemötande, eller snarare känslan som bemötandet ger då hon tror att: ”det är känslan när man kommer till en förskola, om man känner värme och intresse och närhet och, att det är ett varmt klimat (Ibid). En pedagog som arbetar på den nya förskolan Lärkan säger att: ”Den här förskolan tror jag man väljer just för att, från början när man inte visste riktigt hur vi jobbade och så, att det är en annorlunda förskola” (Åsa). Hon kopplar dock också resonemanget till deras resultat, med orden: ”Nu har vi vart igång i två år och vi hade otroligt bra resultat förra året” (Ibid). Hon nämner också ryktet, att: ”det pratas ju mellan föräldrar och det är ju rykten om vad som är bra och inte bra och så där. Så att så tror jag” (Ibid).

Linda på förskolan Igelkotten nämner en vana vid mångkulturalism som en orsak till varför föräldrar känner sig välkomna där. Hon säger att: ”Sen tror jag att vi också har en, vi har haft föräldrar och barn från ja, nästan hela världen och så har vi arbetat under hur många år som helst, så att det är ju hur naturligt som helst för oss. Vi är alla lika” (Linda). Detta faktum påverkar föräldrarnas val av förskola, menar Linda. Det handlar dock inte om en kultursyn där kultur är jämställt med olika bakgrunder nationellt sett. Det kan lika gärna handla om olika familjekulturer, eller som Linda uttrycker det: ”det finns så många förskolor som kanske har ett barn ifrån England eller nåt annat, och de står ju i det här dilemmat när det gäller språkplaner och interkulturellt arbete. Va? Hur gör man? Men det interkulturella, det finns ju, det kan finnas tio svenska familjer och alla har sin egen kultur genom sin familj, så ja vi har ju arbetat så länge” (Ibid). Så här finner vi en ny påverkansaspekt på föräldrars val, nämligen en kulturell medvetenhet hos medarbetarna. Denna medvetenhet gör att: ”De känner sig välkomna oavsett vem de är [och] var de kommer ifrån. Jag tror att det är den känslan de får” (Ibid).

Tendensen i materialet är att bemötande gentemot barn och föräldrar är en stark påverkansfaktor. Rykte har också betydelse men inte i lika hög grad som det personliga bemötandet. Känsla och närhet har diskuterats som påverkande faktorer. Kulturell medvetenhet hos medarbetare har nämnts som en påverkansfaktor på föräldrars val av förskola

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- Redovisningen visar att bemötande är en stark påverkansfaktor när föräldrar väljer förskola. Den här slutsatsen kan dock bli väldigt generaliserande och "självklar". Det är klart att man ska möta varandra på ett trevligt och sympatiskt sätt, precis som vi lär barnen när vi arbetar med värdegrund. Materialet visar dock att så inte alltid sker, och att föräldrar aktivt valt bort förskolor där bemötandet varit bristfälligt, eller där föräldrarna upplevt det så. *Hur ser pedagoger och chefer på bemötande av föräldrar och barn? Vad är viktigt och vad är inte viktigt? Hur kan man konkret jobba med att utveckla och förbättra bemötanden inom förskolan? Vilka detaljer bör man jobba med när människor möts och interagerar inom förskolan? Vad tycker föräldrar är viktigt när det gäller bemötande? Kan föräldrar konkretisera vad de önskar och inte önskar i bemötande?*
- Rykte är en betydelsebärande faktor när föräldrar väljer förskola, om än svagare än det personliga bemötandet. Även här finns en risk för generalisering. Hur jobbar man med rykte? Det blir lätt väldigt ytligt och svävande. Genom att göra ett bra jobb, hålla snyggt, bra kommunikation e.t.c.? *Hur kan man komma ner på en konkret och saklig nivå när man diskuterar rykten, och hur man kan skapa goda rykten?*
- Känsla och närhet har också nämnts som betydelsebärande faktorer. Närhet kanske är svårt att åtgärda? De geografiska lägena ligger där de ligger. Möjligen kan man koppla utvecklingsarbetet till kommunikationer och infrastruktur. Känsla däremot, det kan man kanske jobba med? Återigen hamnar diskussionen i något abstrakt och generaliserat. Vad å känsla? Vems känsla? Vad påverkar den? "Känsla" kan variera från dag till dag för varje enskild individ. Ändå kan det finnas något där... något subtilt och kanske symboliskt som ger just "känsla". Mitt förslag är att återigen diskutera detaljer; i miljön, vid mänskliga möten och i det dagliga livet på förskolan. T.ex. om ett barn känner sig fruset och ruggigt när hon kommer på morgonen, och en pedagog tänder ett stearinljus för barnet så speglar det omsorg, som i nästa steg kan ge en bra känsla. *Hur kan chefer och pedagoger arbeta med detaljer i miljö, vid möten och i det dagliga livet på ett sätt som ger en god känsla?*
- En pedagog beskrev kulturell medvetenhet hos pedagoger som en påverkansfaktor. Här finns ett gigantiskt fält av möjliga arbetsperspektiv. Vad är kultur? Talar vi om familjekultur, etnicitet, matkultur, estetisk kultur e.t.c.? *Hur ser pedagoger inom förskoleverksamhet i Stockholms stad på kultur? Vad är kultur för dem, och vilken betydelse tillskriver de kulturella fenomen? Hur definierar föräldrar kultur, och hur ser de på betydelse av kultur i relation till sina val av förskola?*

Ett valbart alternativ som påverkansfaktor i enkäten är det pedagogiska förhållningsättet och dess betydelse för föräldrars val. Detta diskuteras nedan.

Pedagogikens betydelse för val av förskola

I denna del redogörs för synpunkter kring pedagogik, samt hur pedagogiska aspekter kan påverka föräldrars val av förskola. Det empiriska materialet kring pedagogikens betydelse för föräldrars val av förskola är tunt. Vissa uppfattningar har dock synliggjorts. I enkäten har åtta av 24 ringat in pedagogik som en påverkansfaktor vid val. Samtliga ringade även in flera faktorer som betydelsebärande. En skriven kommentar är att: "[vi] hade föredragit uteprofil och ekologisk mat/waldorf men kötiden och närhet fick avgöra i slutändan" (mamma). I det här exemplet finns pedagogiska tankar hos föräldrarna, men de är inte avgörande för det slutliga valet av förskola. Det

är det dock för en annan förälder som skriver: ”pedagogik i första hand” (inte bara omvårdnad/omhändertagande) (mamma). Denna mamma nämner också faktorer som bra stämning, fin gård och helt okej lokaler. I det här fallet var en tydlig pedagogisk tanke en av flera avgörande faktorer. En pappa skriver att de hade: ”Stort fokus på pedagogik och att prata och förstå barnen var viktiga faktorer [som tillsammans med bra bemötande och stor fin gård avgjorde valet] (pappa).

I intervjuerna fick intervjupersonerna frågan om vad som styr föräldrars val av förskola på ett öppet sätt. De fick själva fundera kring detta och inga alternativ gavs. Kanske är detta anledningen till att endast en person diskuterar pedagogik. Det är enhetschefen Magnus som säger att: ”Men jag har också tyckt att mer och mer på senaste åren så har man också fått föräldrar som är medvetna om pedagogik och vill se våra verksamhetsplaner och arbetsplaner, och utifrån läroplanen och kanske pedagogik så då, så att jag tror att de här valen ändå blir mer och mer individuella, men samtidigt så, den här omsorgsbiten är otroligt viktig, att det finns varma mjuka pedagoger som har lätt att få kontakt med barnen då” (Magnus).

Sammanfattningvis: I det empiriska materialet ges pedagogik en tämligen blygsam betydelse för föräldrars val av förskola. Andra faktorer som bemötande, geografiskt läge och miljö betyder mer för majoriteten av respondenterna. I ett fall hade pedagogik jämställd betydelse med dessa faktorer, och i ett fall var pedagogiken ett stort fokus som tillsammans med ovan nämnda faktorer avgjorde föräldrarnas val.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

Materialet visar att pedagogiska aspekter har en tämligen blygsam roll när föräldrar väljer förskola. Är detta generellt eller specifikt för det här begränsade empiriska materialet? Vad innebär ”pedagogik” för föräldrar till små barn? Hur ser föräldrar på pedagogiskt inriktat arbete för små barn? Vad är viktigt och vad är inte viktigt?

Ett annat perspektiv att reflektera kring är hur föräldrarnas förväntningar på förskolan påverkar deras val. Detta diskuteras nedan.

Föräldrars förväntningar på förskolan

Föräldrars förväntningar på förskolan har inte efterfrågats i enkäten. Därför bygger redogörelsen helt på diskussioner som framkommit vid intervjuer. Enhetschefen Laura beskriver att hon sett en förändring i föräldrars förväntningar på förskolan. Hon säger att: ”Vi har en hel annan typ av föräldrar som kommer in nu. Men det har ju varit, vi har ju haft så mycket som 90 % med annan [etnisk] bakgrund som har varit här tidigare (...). Kanske många som inte har haft jobb och knackig svenska och så även om det börjar ändras nu. Nu ser det ju inte alls ut så, men för tre år sen kom ju aldrig nån som ställde några frågor: Hur jobbar ni med genus, och har ni socker i maten och du vet, ingenting, medans vi kan ha en helt annan nivå av krav och diskussion på de andra förskolorna, men jag märker att det är, jag var med på föräldramötet i februari inne på (namn på avdelning) och det var helt andra typer av frågor och det är bra. Det är roligt, för då måste pedagogerna också tagga till sig lite och träna på att prata om det, och jag med så det är jättebra, att det blir en blandning” (Laura). I den här generella beskrivningen av föräldrars förväntningar nämner inte Laura hur detta påverkar deras val av förskola, men när hon pratar om kategorier av föräldrar kommer hon in på detta. Hon säger att: ”Det ser lite olika ut också, lite vilka områden man är i, vad man väljer på. Det kan va så att vissa bostadsområden är en viss typ av kategori av föräldrar så kommer man ju med hela listor med frågor och så, men det upplever inte jag riktigt att vi har här på samma sätt. Jag kanske lite mer på (namn på förskola) men...” (Laura). På Förskolan Igelkotten är val relaterat till föräldrars

socioekonomiska situation, eller som Laura beskriver det: ”har man fått närhet, litenhet, trygghet men närhet framför allt, men det beror också lite på vilken socioekonomisk grupp av föräldrar som kommer” (Ibid). Kanske kan en koppling göras mellan socioekonomi, förväntningar och val?

Enhetschefen Daniella menar att det finns mycket tyckande från föräldrar, och i vissa fall jämförs det med skolan. Hon menar att: ”Eftersom man har barn själv så är man proffs på barn och då kan man också ha väldigt mycket åsikter kring hur vi sköter vårt jobb på ett annat sätt än i skolan, för det är mer ett slutet klassrum och där, där ser du väldigt tydligt (Daniella). I skolan är det konkret, menar hon. Där kan föräldrar mäta kunskapen hos barnen. I förskolan däremot: ”så kanske du inte har de här bedömningarna på det sättet, eller vi får ju inte bedöma barn på det viset utan det blir ju att man bedöms i grupp, och det är väldigt mycket tyckande hela tiden. (...). Det är ganska, alltså svårt att få föräldrar att acceptera det att ja men det här kan vi mäta dig med, men inte det här” (Ibid). Vid intervjuerna diskuterades också arbetet med styrdokumentet Vision 2030, som är en vision om ett Stockholm i världsklass. Biträdande enhetschefen Martina säger att en förskola i världsklass för föräldrar är att ha en förskollärartäthet på minst 70-80 procent. Det är en utopi fortsätter hon, men på hennes enhet riktar de in sig på att hålla 50 %. Engagerade föräldrar betraktas som positivt, men det finns en fara med det också, nämligen att det blir orimligt höga krav på pedagoger, eller som Martina uttrycker det: ”Det ingår i jobbet att kunna balansera det här. Föräldrar, föräldrars förväntningar som ibland. De är väldigt engagerade och det är ju, det är verkligen bra. Vår tillgång, men att det kan vara överkrav på pedagogerna också som måste kunna mäta sitt jobb och trivas och känna att det är uppskattat, även från föräldrahåll och inte bara ifrån cheferna för de är fantastiska” (Martina).

I en intervju med Siri, en mamma, reflekterar hon kring sin egen nöjdhetsgrad med förskolan. Varför är hon egentligen så nöjd? Hon frågar sig: ”Vad det är som gör att vi alltid pratar så gott om förskolan. De senaste veckorna har jag tänkt jättemycket på det, vad är det som gör att vi är så nöjda? Jag tror att det är just att pedagogerna faktiskt tycker om att vara här. Det är den känslan man får. Att de trivs med sitt jobb, och att de möter barnen på ett sätt som, på ett kärleksfullt sätt och de lyssnar på barnen och det är barnen i centrum och de möter barnen på deras olika nivå, så det känns som att de har en värdegrund som de också lever efter (Siri). Här finner vi en implicit förväntan, nämligen kärleksfulla pedagoger som har barnen i centrum. För den här mamman var bemötandet en avgörande faktor vid valet av förskola, så det tycks finnas ett samband mellan förväntan och val här. Vi diskuterar också det pågående förändringsarbetet på förskolan där Siri har sitt barn. Hon tänker att det är ett bra arbete på lång sikt, men hon menar också att det är viktigt att ta tillvara pedagogers erfarenhet. Hon säger att: ”bara för att det nu helt plötsligt står i Läroplanen att man ska göra nånting annat, att det är viktigt att få fortsätta med det man tror på, det man ser funkar med barnen” (Ibid).

En chef på hög nivå inom barnomsorg i staden, Jesper, diskuterar det han kallar NFI, som betyder Nöjd Föräldra Index. Det består av några specifika frågeställningar som ställs i många kommuner runt vårt land så det ska också vara möjligt att jämföra i kommuner och, så att oavsett om man tittar på de här områdena för sig eller om man försöker få nåt helhetsperspektiv, berättar han. I NFI kan Jesper se att de: ”har förskolor där föräldrar är betydligt mindre nöjda med verksamheten och dessutom så kan inte vi som chefer, varken jag eller mina förskolechefer, egentligen se nåt skäl till att de skall ha fel så att säga. Det vill säga vi förstår. Vi kan själva se fenomenet i verksamheten som gör att man som föräldrar kan va lite tveksam till om man håller måtten” (Jesper). I den här diskussionen framkommer föräldrars förväntningar på trygghet, såväl som på en hög kompetensnivå i personalgruppen. Han beskriver att han som chef kan öka föräldrars trygghet genom att höja andelen förskollärare. Han tillägger att: ”Man kan nog också skulle jag tro kunna på nåt mer övergripande plan kunna säga att har vi en usel andel förskollärare så påverkar det de här faktorerna till exempel, för föräldrar idag är ganska medvetna, gör medvetna val” (Ibid). Det finns en hög medvetenhet hos föräldrar, fortsätter han. ”Man är medveten om att förskolan styrs av en Läroplan och därmed ställer man naturligtvis helt andra krav idag än man gjorde på 70- 80talet” (Ibid).

Det har framkommit att föräldrar har förväntningar som hög kompetens, garanterad trygghet och bra bemötande på förskolan. Det empiriska materialet ger dock ingen direkt koppling till hur detta påverkar föräldrars val.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- *Vilken betydelse har föräldrars förväntningar vad gäller kompetens och trygghet på förskolan för deras val? Bemötande har diskuterats tidigare i denna rapport.*
- *Hur definierar föräldrar kompetens på en förskola? Hur definierar pedagoger och chefer kompetens? Har de samma förståelser eller finns det skillnader? Vilken betydelse har eventuella skillnader i tolkningar? Vilken betydelse har föräldrarnas förståelse för deras val av förskola?*
- *Vad innebär trygghet för föräldrar och vad innebär det för pedagoger? Finns det skillnader?*
- *Hur påverkar föräldrarnas tolkning av trygghet deras val av förskola?*

Genus är en central fråga i såväl förskolans läroplan, som i den praktiska verksamheten. Det finns en offentlig agenda och en generell vilja att arbeta genusmedvetet. Det är dock inte helt enkelt att göra det. Material i den här studien visar ett dilemma. Det ska belysas nedan.

Genus eller följa barnen, ett dilemma

Under den etnografiska studien på förskolan Igelkotten framgick det ganska snart att förhållningsättet gentemot barnen befinner sig i en förändringsprocess. Från att ha varit en traditionell verksamhet, där pedagogerna styr ganska mycket, arbetar man mer och mer i en riktning där barnen själva styr sina dagar och de vuxna är medforskande pedagoger. Enhetschefen Laura säger att: "Det är väl... de har ju gått från en... och jobba väldigt traditionell verksamhet där de har varit väldigt... curlat de här barnen väldigt så de vill liksom uppleva... så det blir som en Bullerbyförskola där man serverar barnen så oerhört, fast de här barnen kan ju ta så väldigt mycket mera ansvar. (...) Jag skulle önska att barnen hade en mycket mer spännande miljö där de kunde experimentera och gå loss mycket mer och vara kreativa och utforska och vara nyfikna". Det handlar om att barnen ges möjlighet att "gå loss" som Laura uttrycker det. Det är barnen som styr vad de ska göra, vilka saker de ska använda m.m. Det här arbetssättet följer precis förskolans läroplan, som säger att: "Verksamheten ska bidra till att barnen utvecklar en förståelse för sig själva och sin omvärld. Utforskande nyfikenhet och lust att lära ska utgöra grunden för förskolans verksamhet. *Den ska utgå från barnens erfarenheter, intressen, behov och åsikter* (författarens kursiv). Flödet av barnens tankar och idéer ska tas tillvara för att skapa mångfald i lärandet" (Lpfö 1998/2010). Läroplanen säger också att: "Vuxnas sätt att bemöta flickor och pojkar liksom de krav och förväntningar som ställs på dem bidrar till att forma flickors och pojkars uppfattning om vad som är kvinnligt och manligt. *Förskolan ska motverka traditionella könsmönster och könsroller* (författarens kursiv). Flickor och pojkar ska i förskolan ha samma möjligheter att pröva och utveckla förmågor och intressen utan begränsningar utifrån stereotypa könsroller" (Lpfö 1998/2010). Båda de här paragraferna följer den svenska offentliga agendan om jämlikhet. Frågan är dock vad som händer i den praktiska verkligheten när/om barn leker könsstereotypa lekar och gör könsstereotypa val. Ska pedagogerna utgå från barnens intressen och val även om de är könsstereotypa (första paragrafen), eller ska de aktivt försöka styra barnen bort från det könsstereotypa (andra paragrafen) och därmed bryta mot den första? Det saknas en beskrivning i läroplanen kring detta. En observationsbeskrivning av en "visningssamling" belyser dilemmat i praktiken.

Det är fredag förmiddag. Idag har avdelningen med de stora barnen visningssamling. Det innebär att barnen tar med sig något de vill visa, hemifrån eller från något annat ställe. I det stora bygg- och

lekrummet finns en ring med markeringar på golvet. Varje markering är en liten lapp med ett barns namn på. Här ska hon eller han sitta vid samlingarna. Före själva visningen pågår ett stort hemlighetsmakeri. Barnen gömmer sina medhavda saker i plastpåsar, bakom ryggen, i lådor i en byrå eller på något annat ställe så ingen ska kunna "tjuvkika" i förväg. Barnen plockar fram sina saker en och en, och ganska snart står det klart att det finns en tydlig könsstereotyp bild med i barnens val av leksaker. Pojkar har valt att ta med sig lastbil, bil, skördtröska, ett litet digitalt handspel med Indiana Jones, Beyblade och en lekssakspistol (det fick de egentligen inte ta med sa en pedagog lite tyst). Flickorna har med Barbie, en liten rosa leksaksfigur, mjukisdjur. De icke könsstereotypa saker som hade tagits med var ett CD-spelet Kalle Kunskap till datorn (flicka), en egen teckning (pojke) och en liten egenhändigt gjord tavla (flicka). Det generella intrycket är att i detta sammanhang där barnen styr är könsstereotyper tydligt framträdande.

Bild 5: Val av medhavda leksaker synliggör könsstereotypa lekar och intressen bland barnen

Sammantaget: Det som tydligt framträder här är ett dilemma som uppstår mellan paragrafer i läroplanen, i relation till barns aktiva val i vardagen. Barnen ska ges möjlighet att styra sin dag och pedagogerna ska vara medforskande vid barnens initiativ och lek. Vad händer när då när barnens val är könsstereotypa? Pedagoger måste hantera detta på något sätt. Det framgick dock inte klart i det dagliga samtalet att pedagoger upplevde den här problematiken. Den har snarare framträtt i forskarens analys.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- Är dilemmat kring könsstereotypa val hos barnen i relation till innehållet i läroplanen generellt i Stockholms stad? Hur kan staden i så fall arbeta för att skapa ett gemensamt förhållningssätt kring detta?
- Hur kan ansvariga i staden upptäcka liknande dilemman där viktiga frågor, som till exempel genus, hamnar i motsättning till andra former av arbetssätt?

I denna pilotstudie undersöks vad som styr föräldrars val. Med detta fokus blir det också relevant att undersöka hur föräldrarna går till väga när de väljer förskola. Några exempel på detta ges nedan.

Strategier vid val av förskola

En mamma som har två barn på Igelkotten beskriver hur det gick till när hon valde förskola. Vid denna tidpunkt hade familjen precis flyttat in till stadsdelen. De hade inga bekanta och kunde inte få rekommendationer från nära, kära, bekanta eller vänner. De var vad man skulle kunna kalla ett oskrivet blad vad gäller förkunskaper om områdets förskolor. När de skulle välja var pappan föräldraledig, så han skötte undersökandet av förskolor ensam. Han hade bokat in ett möte på Igelkotten. Han: ”fick ett jättebra bemötande när han kom hit, och kände att det ligger bra på avstånd ifrån där vi bor och lämna barnen på dagis, fast sen ta sig till tåg/bussstation för vidare färd till till och från jobb och så” (Kicki). De hade bokat tid på flera förskolor, men de avbokades efter mötet på Igelkotten eftersom det kändes bra där. De hade ju ingenting att gå på, försätter Kicki sin berättelse. Sin egen dagstid mindes de inte, och de hade inga bekanta att fråga. Hon säger att: ”Alltså vi hade ju inte någon erfarenhet utav vad är en förskola. Vi vill ju bara att, jamen att de ska ta hand om våra barn och göra det på ett bra sätt medans vi är borta på dagarna och så. Så det var väl egentligen det vi fick gå på. Läget och bemötande och att det var en liten förskola tyckte vi båda var bra. Att det var en liten avdelning och en stor avdelning, så att det inte blev den här stora, flera småbarnsavdelningar och så och att det var faktiskt låg personalomsättning också här” (Ibid). I det här fallet var det strategiska valet fysiskt möte och känsla. Inga undersökningar via webbsidor om pedagogik m.m. genomfördes. När Siri och hennes man valde för sitt barn var strategin annorlunda. Deras bostad har samma geografiska avstånd till ett flertal förskolor. De hade mycket diskussioner kring innehållet i förskolorna. De ville väldigt gärna in på en I ur och skurförskola, men dit var det för lång kö. Sen funderade de på förskolans innehåll i relation till sitt eget liv. Siri berättar att: ”Sen funderade vi på om vi ville ha en förskola som gjorde samma saker som vi mycket gjorde, eller om vi ville ha en förskola som vi inte gjorde hemma. Försöka se ifall det skulle komplettera oss, eller om det skulle va mer att vi skulle jobba med samma saker” (Siri). Sen fick de en plats på Igelkotten, dit de inte stått i kö. Just den dagen var de ute och gick, berättar Siri, så då tänkte de att de går förbi och tittar på förskolan. ”Då hade vi tur och fick träffa (namn på pedagog) som sa att vi kunde komma in direkt och titta runt och så hade vi inte blivit bemötta på någon annan förskola. Mer att då var det väldigt viktigt att man måste ringa veckor innan å man skulle, allting var väldigt krångligt och då kände vi direkt att: Oj, här var allting väldigt enkelt och opretentiöst” (Siri). De här föräldrarna hade strategiska tankar och tillvägagångssätt när de valde, men det som avgjorde valet var inte en del av strategin. De fick en förskoleplats tilldelad, och blev väl bemötta. Snarare kan man säga att det hade betydelse att de inte behövde välja strategiskt. Det var inget krångel och man behövde inte ringa veckor före besöket, eller som Siri beskriver det: ”Ja, väldigt lättillgängligt och väldigt välkomnande, och [namn på barn] var med då. Han fick komma in. Då var det vila för barnen, så han fick komma in och titta och leka lite. Då kände vi direkt att här var det ju verkligen, ja men barnen i fokus och det var inte så krångligt utan...” (Ibid).

Enhetschefen Magnus återger en berättelse han hört från föräldrar, hur de gjorde när de valde förskola. Han säger att: ”Det här ligger ju tillbaka när jag var ute i (namn på stadsdel) då. Där var det föräldrar som berättade att de hade gått runt och tittat. Det var alltså flera mammor då som hade gått runt och tittat hur personalen betedde sig med barnen på gården. När de hade sett att pedagogerna var nära barnen, och att det inte var barn som var ledsna och gick själva, då bedömde de då att det var en bra förskola” (Magnus). Det Magnus beskriver är en valstrategi som bygger på undersökningar i verkligheten. En grupp mammor går runt tillsammans och studerar hur pedagogerna arbetar. Man använder således inte resultat från kvalitets- och brukarundersökningar som strategi. Istället väljer man att göra egna observationer och bedöma utifrån dessa. Det innebär dock inte att webbaserad strategi inte förekommer. Caroline, ledare på enhetsnivå, säger att: ”men sen tror jag också att det finns de som går in på såna här ”Jämför service” och tittar på vilka betyg förskolorna har fått och föräldrar som är väldigt, men jag tror att det största är den här, och sen närhetsprincipen” (Caroline). Det är dock inte, menar Caroline, den webbaserade informationen som

väger tyngst för föräldrar. Utöver detta så styr: ”rekommendationer och känsla, men sen finns det ju de som vill ha en specifik pedagogik så också” (Ibid).

Sammantaget; dessa exempel belyser strategier där föräldrarnas egna upplevelser i verkliga livet väger tyngre än webbaserad information. I ett fall arbetade föräldrarna väldigt strategiskt kring sitt val, men bemötande och avsaknad av ”krångel” avgjorde valet.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

Beskrivningen ger exempel på konkreta strategier, till exempel en grupp mammor som går runt tillsammans och studerar förskolor, diskussioner kring förskolans innehåll i relation till hemlivet och informationssökande på webben.

- *Hur resonerar föräldrar med varandra kring sina strategier när de väljer förskolor? Vad säger de?*
- *Är det generellt att föräldrar föredrar strategier ”i verkliga livet” framför att söka information via webben? Varför föredras det i så fall framför IT-relaterade strategier?*
- *Finns det strategier som är specifikt IT-baserade, det vill säga som endast används i samband med IT?*
- *Är strategiska tillvägagångssätt desamma när föräldrar söker information via webben som när de gör det rumsligt, eller finns det skillnader?*

Ett perspektiv i den här pilotstudien är teknikens betydelse för förskolan, generellt sett. Detta kommer att beskrivas nedan.

Perspektiv på teknik i förskolan

Denna redogörelse struktureras utifrån tre olika perspektiv; barn, pedagoger och chefer samt föräldrar. Barnens perspektiv inleder redogörelsen.

Barns perspektiv på teknik

I intervjuerna fick barnen berätta lite allmänt om vad de gör på förskolan, vad de tycker om och inte tycker om e.t.c. Vid ett tillfälle fick Ronja uppgiften att rita någon valfri teknisk sak och berätta om den. Eftersom hon tyckte att det var jobbigt att rita en dator valde hon att rita en mobiltelefon istället. På frågan: ”kan du berätta vad det är för sorts telefon du har ritat” svarar Ronja: ”Bara en vanlig telefon, en Ice Age-telefon”. I hennes värld är teknik en del av vardagen och följaktligen en del av leken. Inte endast genom att teknik introduceras i hennes lek, utan också åt andra hållet; att leken introduceras i tekniken, eller snarare i hennes bild av teknik. På frågan vad man kan göra med telefonen svarar Lovisa att man kan spela och skriva på den. Funktionen att ringa nämner hon inte.

När man pratar (digital) teknik med barnen på Igelkotten är det spelfunktioner som nämns. Bland vuxna finns det en vanligt förekommande bild att små barn har en, som det tycks, närmast medfödd IT-kompetens, eller som specialpedagogen Sabina uttrycker det: ”De är ju jätteduktiga. De är ju födda med det här höll jag på att säga, så de förstår ju väldigt snabbt hur teknik ska användas. Så att där ser man att, alltså det är inget svårt för dem, utan de tar det här för givet. Det här är sånt som de lär sig. De förstår precis” (Sabina). I mina barnintervjuer och i samtal med barn bekräftas den här bilden endast delvis. Sabina har rätt i att barn har en kunskap om sitt eget användningsområde, som ofta är spel. Följande dialog med Ronja, 5 år visar detta:

A)Är det roligt med telefoner?

- R) Ja, och spela på pappas telefon
A) Brukar du får spela på hans riktiga telefon?
R) Ja
A) Vad gör du då?
R) Spela massor med saker som jag inte vet vad det heter.
A) Händer det aldrig att du råkar ringa med den då när du ska spela?
R) eh eh Det händer int... aldrig. Jag ser om det är saker som jag kan spela på istället.
A) Men vet du precis hur du ska hitta saker på mobilen då?
R) Jaaa
A) Jaha, hur ska man göra det?
R) Så det är en krokodil eller sånt, så det märker man på så jag kan spela
A) Ja okej

Ronja vet precis vad hon ska titta efter, göra och inte göra när hon använder pappas mobil. Så långt har Sabina rätt, men när jag ställer frågan: ”vad kan man göra mer med en dator än att spela spel” till barn framträder en annan bild. Då blir svaret så gott som alltid detsamma som Nils, 3 år ger. Han svarar rätt och slätt: ”vet inte” på frågan. Det kan också vara svar som är avgränsade till spel, som följande dialog med Maryam visar:

- A) Brukar du använda datorn nånting?
M) Hemma brukar jag använda data
A) Vad gör du med den då?
M) Spelar, tittar på film
A) Ja, kan man göra nåt mer med datorn?
M) Ja
A) Vadå?
M) Man kan också spela tillsammans
A) Spela, titta på film, har du brukat skriva nånting på datorn?
M) Nej. Jag brukar bara skriva på spel. Jag vet bara ett spel.. två spel hur man sätter på.

Informationssökande, kommunikation och andra IT-relaterade funktioner nämns inte av något av de barn som får frågan vad man kan göra mer än spela med en dator. Den generella uppfattningen bland vuxna att barn ”bara kan” teknik och IT behöver diskuteras och reflekteras omkring.

Sammantaget: Det stämmer att barn har en kompetens i teknikanvändning, men den tycks vara begränsad till deras intressen, som ofta är spel. En bredare kunskap om andra användningsområden inom IT tycks inte finnas.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- Vilken IT-kompetens behöver små barn?
- Vid vilken ålder behöver man medvetet arbeta med en breddning av barns IT-kompetens?
- Är skillnaden som finns mellan vuxnas vanliga syn att ”barn kan” och den kunskap barn verkligen har i IT-användning begränsad till det här empiriska materialet, eller kan resultatet bekräftas kvantitativt? Påverkar skillnaden faktorer som barns tillgång till IT i förskolan, inköp av ny teknik, pedagogisk användning av IT m.m.? I så fall hur?
- Vilken betydelse har pedagogers syn på sin egen IT-kompetens i relation till synen på barnens, och påverkar den relationen pedagogisk användning av IT? I så fall hur?

Pedagogers och chefers perspektiv på teknik i förskolan

Teknik och teknikanvändning är ett mycket centralt ämne att inkludera vid studier av förskolor. Vi lever i ett samhälle som blir allt mer digitaliserat och teknologiserat. I alla typer av sammanhang behöver vi kunna använda oss av teknik för att klara vårt dagliga leverne, och detta kunskapsberoende sjunker lägre och lägre ner i åldrarna. I skolan behöver barn kunna använda datorer, till exempel för sökning av information. Det här är en samhällsbild som små barn växer upp i, och en dag på lång eller kort sikt kommer även de att vara beroende av att ha en viss kunskapsnivå i teknikanvändning. Frågan är dock när teknik blir viktig i barns värld. Är det viktigt i förskolan? Vilken syn har pedagoger på teknik? Det här är frågor som funnits med under studiens gång. Enhetschefen Magnus ser teknik i barnens värld som jätteviktigt, men det är också ganska uselt i Stockholm, menar han. Han säger att: ”egentligen i det här systemet som man handlade upp med Volvo IT, så finns det inte barn under sex år i det systemet. Det bekymrar mig mycket” (Magnus). Om detta är korrekt så behöver det uppmärksammas av IT-ansvariga inom staden då det skapar en motsättning mellan Läroplanen för förskolan och tillgången på IT. Man bör dock också fråga sig vilka de avsedda användningsområdena är med Volvo IT-avtalet. Finns det en sammanblandning mellan pedagogisk IT-användning och IT för administration? Vilka uppfattningar finns det kring detta bland chefer och medarbetare i Stockholms stad?

Enligt läroplanen ska barn ha tillgång till matematik och teknik som ett arbetsområde. Där står att varje barn utvecklar sin förmåga att urskilja teknik i vardagen och utforska hur enkel teknik fungerar (Lpfö 1998/2010). Detta styrdokument ska följas, samtidigt som barn under sex år inte existerar som användargrupp i stadens IT-avtal. Magnus ser dock en möjlig lösning i form av Ipads, som de har möjlighet att köpa in nu. Annars har de inte kunnat köpa in bärbara datorer efter Volvo-IT avtalet säger han. På en av Magnus tidigare arbetsplatser löste man det genom att spara gamla datorer, men efterhand som de blev utslitna blev barnen utan datorer. På förskolan där intervjun genomförs finns inga bärbara datorer alls för närvarande. Magnus blir irriterad för: ”sånt här händer ju ibland annars också när det gäller förskolans barn att oj då, de glömde vi bort” (Magnus). Här belyser Magnus ett område som IT- och förskoleansvariga tillsammans behöver ta tag i. Vilken syn har ansvariga inom såväl IT-utveckling som förskola på användargruppen barn under sex år? Även om små barn ”glöms bort” i utvecklingen av IT så finns IT med i deras egen fantasivärld. En pedagog berättar att: ”vi har en tjej [2-3 år], hon pratar flera gånger om dan. Hon tar en sån här legokloss som egentligen är en liten bro och pratar” (Linda). Hon berättar också att i stort sett alla barn är intresserade av telefoner, mobiltelefoner och de gör precis som de vuxna och pratar.

Vid den ena av de studerade förskolorna hade pedagogerna en bredare definition av teknik. De menade att de arbetade med teknik enligt läroplanen när de ägnade sig åt bygg och material. Det var en mer mekanisk definition än bara IT-relaterad teknik. Det tycks således finnas skillnader i hur man definierar teknik på olika förskolor. Därför bör man ställa sig frågan: ”När läroplanen uppmanar till lärande av teknik, vad är det konkret den uppmanar till. Vilka tolkningar av ”teknik” finns ute på förskolorna”. Det kan vara en god idé att studera vad och hur små barn leker teknik, för att sedan använda denna kunskap vid utvecklandet av teknik och formulerandet av små barn som användargrupp i IT-sammanhang. Innehållet i och syftet med Volvo-IT avtalet bör också diskuteras. Vad är dess avsedda användningsområden? Finns det en sammanblandning mellan pedagogisk IT-användning och IT för administration?

Några chefer lyfter upp att det måste finnas ett syfte med teknik i barns värld. Teknik är viktigt, men det bör inte bli allena rådande, som Caroline uttrycker det. Hon tycker att det viktigaste är att barn får använda sina händer, sitta och reflektera och plocka kunskap. Om tekniken erbjuder det, utan att bli dominerande, är hon positiv till den. En liknande syn har Martina som säger att: ”om man tror att det är hela vägen, att man kan göra allt, att lärandet finns där i en Ipad eller, då tror jag att det kan va nånting negativt, men det är ju som med allting, att man måste ju använda det klokt liksom, att det finns ett syfte med det, att man har en tanke med...” (Martina). Hon lägger till att tekniken får inte ta bort konkreta upplevelser av att känna, röra och laborera. Martina arbetar på Förskolan Lärkan där

man har en god tillgång till teknik, för pedagoger såväl som för aktiviteter tillsammans med barnen. De har Laptops och luftburet bredband, Ipad (till specialpedagogen), digitalkamera med filmfunktion och en smartboard. Man har också en kanon med stor filmduk där man visar filmer som man skapar tillsammans med barnen. De har haft lite problem med att få igång arbetet med sin smartboard. Martina berättar att: ”Vi har fått igång den lite lätt men det tar ju, man måste kunna nyttja den och det har tagit lång tid. Den blev uppkopplad nu i mars april och det handlar ju om Volvo- IT avtalet, och det som finns här och det stämde inte riktigt överens med kopplingarna på den här smartboarden att Stockholm är så smal i sin upphandling, så det tog väldigt tid att rigga den ordentligt då, men nu är den igång” (Ibid). Tanken är att när de har arbetat igång sin smartboard ska man använda den tillsammans med barnen.

Lotta, som också arbetar på Lärkan, menar att de borde finnas mycket mer teknik i barnens värld. Hon säger att: ”Jag tycker att det borde bli mycket mycket mer än vad det är faktiskt, för så ser ju samhället ut idag. Vi har ju teknik runt om oss otroligt, och då måste vi få in det här också. Det är ju ett bra redskap tycker jag” (Lotta). För henne är teknik en del av samhället, även små barns samhälle. Därför finns det egentligen inga begränsningar, eller som hon uttrycker det: ”egentligen finns det inga begränsningar. Det beror ju på hur man, vad man har med sig också hemifrån, men absolut från tre års ålder tycker jag absolut att det skulle vara en självklarhet” (Lotta). Hon menar att barnen borde ha tillgång Laptops och Ipad, dels för användning av pedagogiska program men också för sökande av fakta och musik m.m. Jesper, en hög chef inom förskolan, har en liknande syn. Han säger att: ”Ja det [teknik i barnens värld] är jag väldigt positiv till. Alltså jag kan ju egentligen inte se *något* bekymmer med att barnen får tillgång till så mycket redskap som möjligt. Jag var nog av en annan uppfattning tidigare, och framförallt när jag, när det här var i ett annat skede i IT-utvecklingen och jag själv hade mindre barn och det där, man var liksom lite så där, ja hela debatten var lite förmanande så där, inte mer än 15 minuter om dan och bla bla så” (Jesper). Han beskriver att han ändrat uppfattning senaste tiden. Själv ser han stora personliga vinster med tekniken, och han kan inte förstå: ”varför inte barnen skulle få tillgång till samma möjligheter, eller man kan ju vända på det och säga så här. Vi har inget val. Alltså de kommer ju att kräva och äga den tekniken vare sig jag vill eller inte och då tycker jag att egentligen ju tidigare man har möjlighet att vänja sig vid att datorn är samma sak som den dockan eller pekboken eller vad jag nu fick som liten i den åldern. Det finns ingen anledning att göra skillnad, tycker jag” (Ibid). För Jesper finns det således inget val. Barnen kommer att äga tekniken, oavsett vad vuxna gör eller säger så ju tidigare man kan vänja dem, desto bättre. Vidare önskar Jesper att teknikanvändning i förskolan kan användas som social knytpunkt, eller som han säger: ”Det har ju att göra med att ska vi också kunna kommunicera, alltså att alla inte sitter med, som på den här ledardagen igår, alla sitter och kommunicerar med varsin Ipod gentemot nån så där så skulle man ju också vilja få till den här tekniken där man faktiskt också kan samlas kring nånting gemensamt. De här, vad kallas de nu då som vi har på istället för White board och filmduk [smartboard] (Ibid). För Jesper tycks tankar kring teknik i barns värld röra sig kring *hur* det används, snarare än *om* det ska användas där. Det kan bli ett kitt: ”där man faktiskt kan via Ipaden eller egentligen via vad som helst också uppleva eller erfara saker gemensamt i större sammanhang, inte bara en och en eller jag själv och min dator (Ibid).

Sammanfattningvis: Synen på teknik i förskolan både varierar och visar likheter bland chefer och pedagoger. Generellt betraktas teknik som positivt och viktigt i barnens värld. Någon betonar att det inte får dominera över andra upplevelser och göranden, medan någon menar att barnen kommer att äga tekniken oavsett vad vuxna gör eller säger, så det är lika bra att introducera det så tidigt som möjligt. Teknik använd som socialt kitt har förslagits. En diskrepans mellan innehåll i Förskolans läroplan och Stockholms IT-avtal har belysts, nämligen att avtalet saknar en användargrupp under sex år, samtidigt som läroplanen uppmanar till arbete med teknik. Uppfattningen att det måste finnas ett syfte med teknikanvändning tillsammans med små barn har framförts.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- *Hur definierar förskollärare, chefer och föräldrar teknik i förskolan? Vad är det för något?*
- *Vad är teknik för barnen?*
- *Hur kan utvecklingen av IT i Stockholms stad utformas på ett sätt som inkluderar användargruppen "barn under sex år"? Är detta en del av syftet med Volvo-IT avtalet?*
- *Teknik betraktas som viktigt och positivt i barnens värld, men det får inte dominera över andra upplevelser och göranden. När blir tekniken för dominerande? Vad är positivt och viktigt, och när övergår det till att inte vara det?*
- *Det har framkommit en uppfattning att det måste finnas ett syfte med teknikanvändning tillsammans med små barn. Vilka syften har pedagoger när de arbetar med teknik tillsammans med barnen? Om de inte har specifika eller uttalade syften, väljer de ändå att använda teknik i arbetet med barnen och i så fall varför?*
- *Har barnens utforskande lek och teknikanvändning likartade syfteskav på sig, enligt pedagoger uppfattning? Om inte, vilka är skillnaderna och varför är det skillnader?*
- *Påverkar tillgång till teknik, och graden av teknikanvändning på förskolan föräldrars val av förskola? I så fall hur?*

Utöver pedagogers och chefers syn på teknik i förskolan så är även föräldrars uppfattningar och tankar kring detta viktigt. I enkäten ställdes därför frågan *är det viktigt att använda teknik i förskolan*. Teknik definierades som dator, mobil, kamera e.t.c. i frågorna. Resultatet av detta redovisas nedan.

Föräldrars perspektiv på teknik i förskolan

Av 24 inlämnade enkäter, svarade 11 personer, ja, det är viktigt med teknik i förskolan. 8 svarade nej, 4 svarade vet inte och en svarade inte alls på frågan. Samtliga föräldrar, utom en, som svarat ja på frågan skrev också en kommentar till sitt svar. Två personer kommenterar att det behövs teknik i förskolan för att pedagogerna ska kunna dokumentera. Fyra personer betraktar det som viktigt, eftersom dagens samhällsutveckling går åt det hållet, eller som en person uttrycker det: "Hela samhället är uppbyggt av teknik så det är mycket viktigt att de får ta del av det tidig ålder" (mamma). En annan mamma skriver att det är viktigt för att teknik betyder framtid. Tre föräldrar anser att det är viktigt, eftersom barnens tillgång till teknik i hemmen varierar. En person skriver att det är lika viktigt som att läsa och skriva.

Av de föräldrar som svarade nej, det är inte viktigt med teknik i förskolan kommenterade sju av åtta sitt svar. Någon skriver att: "barnen är så små, det är så mycket annat som är viktigare-tekniken finns ju hemma och runt dem hemma och överallt annars. I skolan blir det viktigare" (mamma). En liknande uppfattning har mamman som skriver att det finns så mycket mer än teknik som barnen kan/måste lära sig. En mamma som menar att teknikanvändning för barn kan vänta till skolan ser en risk att barnen kan utveckla beroende om de är för små när de börjar. Hon menar att det är viktigt att de får utveckla egen fantasi och uppleva vanliga saker innan de tar del av spelvärlden, som hon kallar den. Två personer menar att de flesta barn har tillgång till teknik i sitt hem, så det behövs inte på förskolan. Här finner vi samma anknytning till hemmen som ovan, men på motsatt sätt och med motsatt tolkning. På grund av tekniktillgång i hemmen behövs det inte på förskolan. Slutligen skriver någon förälder att om man bara är tre år finns inte behovet av teknik.

Tre av fyra som svarat *vet inte* på frågan har lämnat kommentarer. En person vet inte för att hon har kommit så långt ännu (osäkert vad hon menar). En person skriver att hon tror inte det är avgörande. Barnen får nog sin beskärda del hemma, skriver hon. Den tredje skriver att eftersom det används så mycket i människors vardag så kanske det inte behövs på förskolan.

Enkätresultatet visar att föräldrars syn på teknik i förskolan varierar bland de svarande. 11 personer tycker att det ska finnas, 8 tycker inte det medan 4 personer inte vet. Det är anmärkningsvärt att så många lämnat kommentarer på frågan. Det tycks finnas ett engagemang kring IT. Även de som svarade "vet inte" har kommenterat varför de känner sig osäkra. Samma argument, tekniktillgång i hemmen, har använts som både för- och motargument. Detsamma gäller synen att det finns så mycket teknik i dagens samhälle och människors vardag.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- *När är det åldersmässigt och mognadsmässigt "lagom" att introducera teknik och teknikanvändning i förskolan, enligt föräldrar i Stockholm stad?*
- *Hur ser föräldrar i Stockholms stad på betydelsen av tekniktillgång i barns hem i relation till behov av teknik och teknikanvändning i förskolan?*

Den här rapporten, med alla dess perspektiv, börjar nu närma sig sitt slut. Innan dess ska ännu en uppfattning bland föräldrar presenteras, nämligen om de tycker att förskolan påverkar deras barns sätt att vara som människa (lekar, samtal, tankar m.m.).

Föräldrars syn på förskolans påverkan på barnet

Den övergripande beteckningen på projektet denna pilotstudie inleder är "Förskolans betydelse". Det är ett stort och flödigt namn som kan innehålla många aspekter. Betydelse för vem? För barnen? För föräldrarna? För samhället? Långsiktigt eller kortsiktigt? En aspekt som är konkret, och som lätt kan undersökas, är hur föräldrar ser på förskolans påverkan på just deras barn. För att undersöka detta ställdes följande fråga i enkäten: *Tycker du att förskolan påverkar hur ditt barn är som människa, alltså hur hon/han leker, tänker, pratar och så vidare?* Föräldrarna fick följande svarsalternativ: "Inte alls, lite, ganska mycket, mycket och väldigt mycket. Utrymme för kommentar lämnades också.

Tre föräldrar svarade lite, fem föräldrar svarade ganska mycket, fyra svarade mycket och tio personer svarade väldigt mycket. Två personer ringade inte in något svarsalternativ, men en av dess har kommenterat "Ja, på ett positivt sätt". Två av de som svarat lite har kommenterat. En skriver att: "Vet inte. Han har blivit ganska högljudd. Bra att leka med många barn. [Det] lär honom att vara social". Den andra skriver att: "På (namn på förskola) får de hela tiden tänka efter själva. Det har jag förstått på hur pedagogerna pratar med barnen, och jag tror ingenting annat är styrt heller. Bara att de stoppar för våld m.m.". Bland de föräldrar som har svarat ganska mycket har två föräldrar kommenterat. Den ena med orden mångkulturell spegling. Den andra skriver att pedagogerna öppnar upp en dialog för nyfikenheten, och att barnet får influenser från andra kulturer. Av de som tycker att förskolan har mycket påverkan på deras barns sätt att leka, samtala m.m. har en förälder kommenterat. Det är en mamma som skriver att barnet lär sig samspela med andra, och att hon/han lär sig de sociala koderna. Slutligen, av de som tycker att förskolan påverkar deras barn väldigt mycket har fem lämnat kommentarer. En skriver att: "han pratar och utvecklas väldigt snabbt". En annan skriver att: "talförmågan blir bara bättre m.m.". Förskolan som både lär- och social miljö beskrivs med följande ord av en person: "Han är hjälpsam och räknar mycket. Pratar mycket om sina kompisar. Man märker att han tar up saker som andra barn gör" (mamma). Den långa tiden barn i förskolan nämns av en förälder som skriver att: "Barn är i förskola ungefär 8 timmar om dagen. Självklart förskolan kommer att påverka barns sätt att vara just nu i alla fall" (mamma). Slutligen skriver en mamma att: "Framförallt är det samspelet med de andra barnen och de vuxna-professionella- som formar barnet på ett positivt sätt" (mamma).

I enkäten ställdes också den hypotetiska frågan: *Tror du att förskolan påverkar hur ditt barn är som människa om tio år*? Här svarade fem föräldrar lite, tio föräldrar svarade ganska mycket, tre svarade mycket och fem svarade väldigt mycket. Vi ser en förskjutning att den antagna påverkan på barnet blir mindre, men den är fortfarande tämligen hög. En förälder som tror att påverkan fortfarande är väldigt hög efter tio år motiverar sitt antagande på följande sätt: ”Grunden läggs till så mycket i förskoleåldern, såväl kunskaper och färdigheter som värderingar” (mamma). En liknande tanke har en mamma som svarat *lite*. Hon skriver att: ”Den [förskolan] sätter grunden för honom, men skolan påverkar mer”. Här finner vi samma synsätt av förskolan som en grund, men olika syn på hur fast eller föränderlig grunden är. En förälder ser mer framtida påverkan. Hon skriver att: ”Jag ser att han lär sig mycket då de gör många olika aktiviteter, och det sätter ju givetvis sina spår för framtiden”. Slutligen relaterar en förälder sin uppfattning att förskolan påverkar barnet väldigt mycket även om tio år på forskningsresultat av John Hattie. Hon skriver att: ”Hattie har listat förskoletiden som en av de starkaste påverkansfaktorerna gällande senare skolresultat” (mamma).⁵

En mamma, Siri, arbetar i skolan på låstadiet. Vid en intervju säger hon att hon som medarbetare på en skola kan se på barnen och deras sätt att vara vilken förskola de gått på. Detta synliggörs i följande dialog:

S) Det är ju så väldigt tydligt just för att jag jobbar med barn som kommer från förskolan, de som kommer på förskoleklass. Man ser jättestor skillnad hur mycket förskolorna har lagt liksom fokus på det här hur man är som en bra kompis.

A) Man gör det alltså, att det följer med upp till skolan?

S) Ja, verkligen. Det blir verkligen, de har ju en grund med sig, och så självklart beroende på vilken hemsituation barnen kommer ifrån också, men man ser väldigt mycket. Vi har ju kunnat se liksom mönster i barn som kommer från samma förskola, att de har vissa saker i sig och att andra som kommer från andra har andra, så att...

A) Man gör det? Det har så stor inverkan? Utan att du vet så kan du mer eller mindre avgöra?

S) Jamen om jag får höra ett barn så kan jag fråga så här: Vilken förskola är det du kommer ifrån och så säger de namnet, och då kunde jag ha gissat det innan att det var den förskolan.

Sammanfattningsvis: Resultatet visar att 14 svarande av 24 tycker att deras barn påverkas mycket eller väldigt mycket av förskolan i nutid. Något att uppmärksamma är att samtliga svaranden som lämnat kommentarer talar om olika former av positiv påverkan. Med undantag av högljuddhet hos ett barn har ingen negativ påverkan nämnts. Även långsiktigt (om tio år) tror majoriteten av föräldrar att förskolan fortfarande påverkar barnen, eftersom den lägger en grund. En förälder applicerar sin syn till forskningsresultat.

Identifierade frågeställningar för fortsatt forskning

- På vilka sätt avspeglas det som föräldrar uppfattar som påverkan från förskolan?
- Vilka faktorer är det som gör att man kan ”läsa av” på skolbarn vilken förskola de gått i?
- Finns det nackdelar med påverkansfaktorer från förskolan? Vilka nackdelar i så fall?
- Hur ser föräldrar som hade barn i förskolan för tio år sedan på den tiden? Kan de se påverkansfaktorer som fortfarande finns kvar på sina barn?

⁵ En enkel och överskådlig tolkning av Hatties arbete finns på följande adress:

http://www.eduweb.vic.gov.au/edulibrary/public/publ/research/publ/Researcharticle_visible_learning.pdf

John Hattie är Professor vid Faculty of Education vid Aucklands universitet. Ett av hand viktiga verk är boken Visible Learning (Hattie 2009)

- *Vad minns ungdomar som gick i förskolan för tio år från den tiden? Upplever de själva att de här minnena har någon betydelse för dem idag?*

Med den här delen avslutas resultatredogörelsen. Nedan sammanfattas slutsatser och identifierade frågeställningar.

Avslutande diskussion

Den sammanfattning av slutsatser och identifierade frågeställningar som ges nedan är precis det de namnges som, en sammanfattning. Det innebär att en läsare kan få en snabb överblick som är tillräcklig för att se hela resultatet endast genom att läsa sammanfattningarna. Om hon/han vill få kunskap om empirisk grund och hur tankeresonemang lett fram till slutsatser och frågeställningar så bör hela rapporten läsas.

Sammanfattning av slutsatser

En blick in i aktuellt forskningsläge visade att etablerad forskning som på ett avgränsat sätt studerar föräldrars val av förskola är tunnsådd, kanske rentav obefintlig? Det tycks finnas ett ökande intresse att undersöka föräldrars val av förskola inom universitet och högskolor, men det saknas ett perspektiv. Studier av föräldrars förskoleval fokuserar på olika former (kommunal, fristående, I ur och skur e.t.c.). Var finns studier av val **inom** ramen för kommunal förskola? Även här finns stora skillnader mellan förskolor. En återgivning av studentarbeten visar att faktorer som geografisk placering (närhet till hemmet), bemötande, socioekonomiska förhållanden, barngruppers storlek, pedagogik och profilering påverkar val av förskola, såväl kommunala som fristående sådana.

Miljöredovisningen visar att 11 av 24 föräldrar betraktar miljö som en av flera faktorer som påverkade deras val av förskola. Det har framgått att miljön inte bara innehåller fysiska fenomen, utan att dessa har en symbolisk laddning som talar till föräldrar. En sned persienn kan symbolisera dålig ordning som i nästa steg har betydelse för kvaliteten på förskolan. Det kan leda till att föräldrar väljer bort en specifik förskola. Det kan också uppstå dilemman här. Pedagoger är duktiga på att plocka i miljön, och barnen behöver en mer kreativ och spännande miljö men pedagogerna ska också följa barnen i deras göranden. Det handlar således inte bara om att arbeta med miljön, utan också att fundera kring **hur** man gör det. Miljön behöver anpassas så att den ger positiva intryck när föräldrar väljer förskola, men den ska också anpassas för att främja pedagogiska arbetsätt.

Redogörelsen visar att bemötande gentemot barn och föräldrar är en stark påverkansfaktor när föräldrar väljer förskola. Den här slutsatsen kan dock bli väldigt generaliserande och "självklar". Det är klart att man ska möta varandra på ett trevligt och sympatiskt sätt, precis som man lär barnen när man arbetar med värdegrund. Materialet visar dock att så inte alltid sker, och att föräldrar aktivt valt bort förskolor där bemötandet varit bristfälligt, eller där föräldrarna upplevt det så. Rykte har också betydelse men inte i lika hög grad som det personliga bemötandet. Även här finns en risk för generalisering. Hur jobbar man man med rykte? Det blir lätt väldigt ytligt och svävande. Genom att göra ett bra jobb, hålla snyggt, bra kommunikation e.t.c.?

Känsla och närhet har diskuterats som påverkande faktorer. Närhet kanske är svårt att åtgärda. De geografiska lägena ligger där de ligger. Möjligen kan man koppla utvecklingsarbetet till kommunikationer och infrastruktur. Känsla däremot, det kan man kanske jobba med. Återigen hamnar man dock i något abstrakt och generaliserat. Vadå känsla? Vems känsla? Vad påverkar den? "Känsla" kan variera från dag till dag för varje enskild individ. Ändå kan det finnas något där... något subtilt och kanske symboliskt som ger just "känsla". Mitt förslag är att återigen diskutera detaljer; i miljön, vid mänskliga möten och i det dagliga livet på förskolan. T.ex. om ett barn känner

sig fruset och ruggigt när hon kommer på morgonen, och en pedagog tänder ett stearinljus för barnet så speglar det omsorg, som i nästa steg kan ge en bra känsla.

En pedagog beskrev kulturell medvetenhet hos pedagoger som en påverkansfaktor. Här finns ett gigantiskt fält av möjliga arbetsperspektiv. Vad är kultur? Talar vi om familjekultur, etnicitet, matkultur, estetisk kultur e.t.c.? Detta är ett helt eget forskningsfält som är svåravgränsat i en förstudie, även om några frågeförslag i ämnet presenteras nedan.

I det empiriska materialet ges pedagogik en tämligen blygsam betydelse för föräldrars val av förskola. Andra faktorer som bemötande, geografiskt läge och miljö betyder mer för majoriteten av respondenterna. I ett fall hade pedagogik jämställd betydelse med dessa faktorer, och i ett fall var pedagogiken ett stort fokus som tillsammans med ovan nämnda faktorer avgjorde föräldrarnas val.

Det har framkommit att föräldrar har förväntningar som hög kompetens, garanterad trygghet och bra bemötande på förskolan. Det empiriska materialet ger dock ingen direkt koppling till hur detta påverkar deras val av förskola.

Ett dilemma som uppstår mellan paragrafer i läroplanen, i relation till barns aktiva val i vardagen har belysts. Barnen ska ges möjlighet att styra sin dag och pedagogerna ska vara medforskande vid barnens initiativ och lek. Vad händer när då när barnens val är könsstereotypa? Pedagoger måste hantera detta på något sätt.

Det empiriska materialet ger exempel på konkreta strategier vid val av förskola, till exempel en grupp mammor som går runt tillsammans och studerar förskolor, diskussioner kring förskolans innehåll i relation till hemlivet och informationssökande på webben. Det har framgått att föräldrarnas egna upplevelser i verkliga livet väger tyngre än webbaserad information. I ett fall arbetade föräldrarna väldigt strategiskt kring sitt val, men bemötande och avsaknad av ”krångel” blev det som avgjorde valet.

Det har framgått att barn har en viss kompetens i teknikanvändning, men den tycks vara begränsad till deras intressen, som ofta är spel. En bredare kunskap om andra användningsområden inom IT tycks inte finnas. Vuxnas bild av barn som ”naturligt” IT-kompetenta behöver studeras och relateras till barns faktiska IT-kunskaper.

Synen på teknik i förskolan både varierar och visar likheter bland chefer och pedagoger. Generellt betraktas teknik som positivt och viktigt i barnens värld. Någon betonar att det inte får dominera över andra upplevelser och göranden, medan någon menar att barnen kommer att äga tekniken oavsett vad vuxna gör eller säger, så det är lika bra att introducera det så tidigt som möjligt. Teknik använd som socialt kitt har förslagits. En diskrepans mellan innehåll i Förskolans läroplan (Lpfö 1998/2010) och Stockholms IT-avtal har belysts, nämligen att avtalet saknar en användargrupp under sex år, samtidigt som läroplanen uppmanar till arbete med teknik. Syftet med Volvo-IT avtalet behöver diskuteras bland ansvariga inom IT och inom förskolan. Uppfattningen att det måste finnas ett syfte med teknikanvändning tillsammans med små barn har framförts.

Enkätresultatet visar att föräldrars syn på teknik i förskolan varierar bland de svarande. 11 personer tycker att det ska finnas, 8 tycker inte det medan 4 personer inte vet. Det är anmärkningsvärt att så många lämnat kommentarer på frågan. Det tycks finnas ett engagemang kring IT. Även de som svarade ”vet inte” har kommenterat varför de känner sig osäkra. Samma argument, synen på tekniktillgång i hemmen, har använts som både för- och motargument. Detsamma gäller synen att det finns så mycket teknik i dagens samhälle och människors vardag.

Resultatet visar att 14 svarande av 24 tycker att deras barn påverkas mycket eller väldigt mycket av förskolan i nutid. Något att uppmärksamma är att samtliga svaranden som lämnat kommentarer talar om olika former av positiv påverkan på barnet. Ingen negativ påverkan har nämnts. Även långsiktigt

(om tio år) tror majoriteten av föräldrar att förskolan fortfarande påverkar barnen, eftersom den lägger en grund. En förälder applicerar sin syn till forskningsresultat.

Sammanfattning av identifierade fördjupningsfrågor⁶

- Vilka konkreta faktorer i förskolans miljöer påverkar föräldrarnas val, och hur påverkar de?
- Vilken roll spelar detaljer i miljön, och i vilken grad? Vilka detaljer är betydelsebärande, och finns det detaljer som har mindre betydelse? Vilka är det i så fall?
- Hur kan man jobba med miljörelaterad symbolik på ett sätt som talar positivt till föräldrar?
- Hur kan dilemmat att pedagoger förväntas skapa och jobba med miljön samtidigt som de ska följa barnen på ett medforskande sätt hanteras?
- Hur ser pedagoger och chefer på bemötande av föräldrar och barn? Vad är viktigt och vad är inte viktigt? Hur kan man konkret jobba med att utveckla och förbättra bemötanden inom förskolan? Vilka detaljer bör man jobba med när människor möts och interagerar inom förskolan?
- Vad tycker föräldrar är viktigt när det gäller bemötande? Kan föräldrar konkretisera vad de önskar och inte önskar i bemötande?
- Hur kan man komma ner på en konkret och saklig nivå när man diskuterar rykten, och hur kan man skapa goda rykten?
- Hur kan chefer och pedagoger arbeta med detaljer i miljö, vid möten och i det dagliga livet på ett sätt som ger en god känsla?
- Hur ser chefer och pedagoger inom förskoleverksamhet i Stockholms stad på kultur? Vad är kultur för dem, och vilken betydelse tillskriver de kulturella fenomen? Hur definierar föräldrar kultur, och hur ser de på betydelse av kultur i relation till sina val av förskola?
- Är pedagogikens blygsamma betydelse för föräldrars val av förskola generell eller är det specifikt för det här begränsade empiriska materialet? Vad innebär "pedagogik" för föräldrar till små barn? Hur ser föräldrar på pedagogiskt inriktat arbete för små barn? Vad är viktigt och vad är inte viktigt?
- Vilken betydelse har föräldrars förväntningar vad gäller kompetens och trygghet på förskolan för deras val?
- Hur definierar föräldrar kompetens på en förskola? Hur definierar pedagoger och chefer kompetens? Har de samma förståelser eller finns det skillnader? Vilken betydelse har eventuella skillnader i tolkningar? Vilken betydelse har föräldrarnas förståelse för deras val av förskola?
- Vad innebär trygghet för föräldrar och vad innebär det för pedagoger? Finns det skillnader?
- Hur påverkar föräldrarnas tolkning av trygghet deras val av förskola?
- Hur resonerar föräldrar med varandra kring sina strategier när de väljer förskolor? Vad säger de?
- Är dilemmat kring könsstereotypa val hos barnen i relation till innehållet i läroplanen generellt i Stockholms stad? Hur kan staden i så fall arbeta för att skapa ett gemensamt förhållningssätt kring detta? Hur kan ansvariga i staden upptäcka liknande dilemman där viktiga frågor, som till exempel genus, hamnar i motsättning till andra former av arbetssätt?
- Är det generellt att föräldrar föredrar strategier "i verkliga livet" framför att söka information via webben? Varför föredras det i så fall framför IT-relaterade strategier?
- Finns det strategier som är specifikt IT-baserade, det vill säga som endast används i samband med IT?

⁶ Samtliga förslag bygger på vidare empiriskt arbete inom Stockholm stad, men det behöver också kopplas till relaterad och aktuell forskning när fördjupningsstudier genomförs.

- Är strategiska tillvägagångssätt desamma när föräldrar söker information via webben som när de gör det rumsligt, eller finns det skillnader?
- När läroplanen uppmanar till lärande av matematik och teknik, vad är det konkret den uppmanar till, och hur tolkas ”teknik” på förskolorna?
- Hur definierar förskollärare, chefer och föräldrar teknik i förskolan? Vad är teknik?
- Vad är teknik för barnen?
- Vilken IT-kompetens behöver små barn, enligt föräldrar och pedagoger?
- När är det åldersmässigt och mognadsmässigt ”lagom” att introducera teknik och teknikanvändning i förskolan, enligt föräldrar och pedagoger i Stockholm stad?
- Vid vilken ålder behöver man medvetet arbeta med en breddning av barns IT-kompetens, enligt föräldrar och pedagoger?
- Är skillnaden som finns mellan vuxnas vanliga syn att ”barn kan” och den kunskap barn verkligen har i IT-användning begränsad till det här empiriska materialet? Om det är generaliserbart, vad får det då för konsekvenser för barns faktiska IT-användning (tekniktillgång, support från vuxna, e.t.c)? Får det konsekvenser för pedagogisk IT-användning?
- Är uppfattningen att Volvo-IT avtalet i Stockholms stad inte inkluderar användargruppen ”barn under sex år” generell? Hur bör begränsningen hanteras i så fall?
- Vilka är de avsedda användningsområdena med Volvo IT-avtalet? Finns det en sammanblandning mellan pedagogisk IT-användning och IT för administration? Vilka uppfattningar finns det kring detta bland chefer och medarbetare i Stockholms stad?
- När blir tekniken för dominerande i barnens värld och göranden? Vad är positivt och viktigt, och när övergår det till att inte vara det?
- Vilka syften har pedagoger när de arbetar med teknik tillsammans med barnen? Om de inte har specifika eller uttalade syften, väljer de ändå att använda teknik i arbetet med barnen och i så fall varför?
- Har barnens utforskande lek och teknikanvändning likartade syfteskav på sig, enligt pedagoger uppfattning? Om inte, vilka är skillnaderna och varför är det skillnader?
- Påverkar tillgång till teknik, och graden av teknikanvändning på förskolan föräldrars val av förskola? I så fall hur?
- Hur ser föräldrar i Stockholms stad på betydelsen av tekniktillgång i barns hem i relation till behov av teknik och teknikanvändning i förskolan?
- På vilka sätt avspeglas det som föräldrar uppfattar som påverkan från förskolan på barn?
- Vilka faktorer är det som gör att skolpersonal säger sig kunna ”läsa av” på skolbarn vilken förskola de gått i? Vad grundar uppfattningen?
- Finns det nackdelar med påverkansfaktorer från förskolan? Vilka nackdelar i så fall?
- Hur ser föräldrar som hade barn i förskolan för tio år sedan på den tiden? Kan de se påverkansfaktorer som fortfarande finns kvar på sina barn?
- Vad minns ungdomar som gick i förskolan för tio år från den tiden? Upplever de själva att de här minnena har någon betydelse för dem idag?

Fortsatta studier

Många frågeställningar har identifierats utifrån det empiriska materialet. Perspektivet ”föräldrars val” inkluderar uppenbarligen många betydelsebärande faktorer som också är relaterade till generell kvalitet på förskolor. Med den mängd frågeställningar som föreslagits krävs sannolikt att ett urval görs inför kommande fördjupningsarbeten. Detta utval bör ske i ett samarbete mellan ansvariga tjänstemän och ansvarig(a) forskare. Vad är viktigt och vad är mindre viktigt? Det är personer som arbetar i Stockholms stad som bör välja frågeställningar. Forskarens uppgift blir att diskutera möjliga metoder och teorier som kan ge kunskap inom ramen för de valda forskningsfrågorna.

Slutligen; förskolan är mångas vardagsliv. Det är där pedagoger arbetar, barnen vistas och utvecklas och föräldrar tillitsfullt lämnar ifrån sig sina barn. Vid arbetsdagens slut hämtar de sin ögonsten igen...

*Jag hämtar dig nu
men imorgon får du komma tillbaka
Du är mitt allt
Min egen lilla ängel
Jag hämtar dig från trygga händer
Där du har lärt dig... massor*

AnetteLofström

Referenslista

- Arvidsson, S. 2010. Hur föräldrar väljer förskola för sina barn. En studie inom en kommunal och en fristående förskola. Växjö: Institutionen för pedagogik, psykologi.
- Blom, E., and L. Vallin. 2011. Hur ska vi välja? En kvalitativ studie om utmärkande faktorer vid föräldrars val av förskola utifrån ett socioekonomiskt perspektiv. MITTUNIVERSITETET, Institutionen för utbildningsvetenskap (UTV).
- Damgren, J. 2002. Föräldrars val av fristående skolor, Lärarutbildningen, Malmö Högskola, Malmö.
- Edström, C., J. Lydén, and H. Sjöberg. 2009. Föräldrars val av förskoleform-en enkätundersökning av föräldrars motiv. Gävle: Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi.
- Hattie, J., A., C. 2009. Visible Learning: a synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievements. London: Routledge.
- <http://www.skolverket.se/statistik-och-analys/statistik/2.4317/2.4318>.
- Kjellman, A-C. 2001. "Hurra för valfriheten"-Men vad ska vi välja?, Institutionen för individ, omvärld och lärande, Lärarhögskolan, Stockholm.
- Lonz, G. 2008. I Ur och Skur- vad påverkar föräldrars val av förskola. Gävle: Institutionen för matematik, natur- och datavetenskap.
- Lpfö, läroplan för förskolan. 1998/2010. Skolverket.
- Valfrihet genom alternativ: Barn- och skolbarnomsorg under 1990-talet. Förslag, motiv, beslut. 1994. Hässelby: Svensk Facklitteratur.

Bilagor

Bilaga 1, enkät till föräldrar⁷

Hej! Jag heter Anette Löfström. Jag är doktorand vid Uppsala universitet och har ett väl etablerat samarbete med Stockholms stad sedan tre år tillbaka. I denna forskning så är dina synpunkter som förälder viktiga. Därför ber jag dig att besvara frågorna nedan och lämna det till någon i personalen. Sedan samlar jag in de besvarade enkäterna. Det är frivilligt att besvara enkäten, och du är garanterad anonymitet. Inget namn och inga kontaktuppgifter ska skrivas i enkäten. Dina synpunkter kan bidra till utveckling av förskolan, eftersom de kommer att sammanställas i en rapport och presenteras för ansvariga chefer.

Jag är (ringa in):

Mamma Pappa Annan vårdnadshavare

Min ålder:

Vilken förskola går ditt/dina barn på?

Vad var viktigt för er när du/ni valde förskola? Ringa in ett eller flera alternativ

Geografiskt läge Pedagogik Bemötande
Miljö på förskolan Förskolans rykte Annat (vadå)?

Beskriv gärna hur du/ni resonerade. Vad sa ni?

Varför föll valet på just den förskola där du har ditt/dina barn?

Tycker du att förskolan påverkar hur ditt barn är som människa, alltså hur hon/han leker, tänker, pratar och så vidare? Ringa in

Inte alls Lite Ganska mycket Mycket Våldigt mycket

Kommentar

Tror du att förskolan påverkar hur ditt barn är som människa om tio år? Ringa in.

Inte alls Lite Ganska mycket Mycket Våldigt mycket

⁷ Av utrymmesskal har rader att skriva på tagits bort här

Kommentar

Vilken teknik använder ditt barn hemma (dator, mobil, kamera m.m.)?

Är det viktigt att använda teknik (dator, mobil, kamera m.m.) i förskolan?

Ja

Nej

Vet inte

Varför tycker du så?

Har du hört talas om Vision 2030?

Ja

Nej

Vet inte

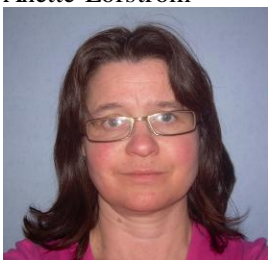
Om ja, vad har du hört och vad tänker du om Vision 2030?

Jag jobbar med ordet "tillit" (att lita på) i min forskning. Därför frågar jag: Vad innebär tillit för dig?

Har tillit betydelse i förskolan? Vilken betydelse i så fall?

Tack för att du besvarat enkäten!

Anette Löfström

Välkommen att kontakta mig om du undrar över någonting

anette.lofstrom@it.uu.se
018-471 31 76
0763-75 37 47

Bilaga 2, intervjuunderlag, pedagoger⁸

Intervjupersonens nuvarande arbetsuppgifter

Kan du berätta lite om dig och din bakgrund?

Hur länge har du jobbat här på förskolan?

Kan du beskriva en typisk arbetsdag?

Vad tycker du är det allra bästa med ditt arbete?

Vad är det allra bästa med den här förskolan?

Vad är mindre bra?

⁸ Samtliga intervjuer har också använts för materialinsamling i ett pågående avhandlingsarbete. Därför finns frågor som inte ryms inom denna förskolestudie med i underlagen.

Vad skulle du helst av allt vilja förändra, och hur skulle du vilja förändra det?

Om verksamheten inriktning; i förändring

Kan du beskriva hur ni har arbetat tidigare?

Kan du beskriva hur ni arbetar idag?

Hur skulle du vilja att den pedagogiska verksamheten utvecklas?

Ambitioner och kvalitet

Vilka är dina ambitioner för verksamheten?

Vad är kvalitet i förskola för dig?

Föräldrars val av förskola

Vad tror du styr föräldrars val av förskola?

Vision 2030

Kan du beskriva din bild av Vision 2030? När hörde du talas om det första gången? Hur har ni jobbat med det?

Hur ser du på Vision 2030 i relation till din verksamhet?

Spelar det någon roll att Vision 2030 presenteras för er via webbaserade moduler?

Vilket är bästa sättet att översätta Vision 2030 till praktik i din verksamhet?

Vilken betydelse har Vision 2030 för synsätt och samtal på din arbetsplats?

Om du fick bestämma; hur skulle förskolan se ut år 2030?

Tillsammansmodulerna

Beskriv din uppfattning av Tillsammansmodulernas syften och innehåll

Beskriv några tankar och reaktioner när du har gjort modulerna (svårigheter, styrkor)

Hur ser dina förutsättningar ut att engagera dig i arbetet med Tillsammansmodulerna (tid, organisation m.m.)?

Varför vill du, eller varför vill du inte använda Tillsammansmodulerna i ditt arbete?

Hur fungerar arbetet med Tillsammansmodulerna ihop med ditt dagliga/praktiska arbete?

Vilken betydelse tror du att Tillsammansmodulerna har för arbetet med Vision 2030?

Teknik i vardagen

Vilken teknik har ni tillgång till i ert vardagsarbete?

Vilken teknik använder ni i ert vardagsarbete?

Vad använder ni teknik till? Kommunikation? Pedagogiskt? Dokumentation? Annat...

Finns det någon teknik som du saknar, men som skulle kunna underlätta ditt arbete?

Finns det någon teknik du har, men inte använder?

Om dokumentationsuppdrag

Kan du beskriva hur ert uppdrag att dokumentera ser ut?

Vad ska ni dokumentera?

Vad har ni för verktyg att dokumentera med?

Vad används dokumentationen till?

Hur länge bevaras dokumentationen?

Finns det något du vill ändra i ert dokumentationsuppdrag?

Hur tycker du att din kompetens kommer till användning i dokumentationsuppdraget?

Tillit

Vad innebär tillit för dig?

Vilken betydelse tror du att tillit har för människor och verksamhet på förskolan?

Finns det någon nackdel med tillit?

Bör man arbeta för att främja tillit på förskolan, och hur gör man det i så fall?

En rolig episod

Bilaga 3, intervjuunderlag föräldrar

Om informanten

Kan du berätta lite om dig och din bakgrund?

Om val av förskola

Hur gick det till när du/ni valde förskola?

Varför blev det (namn på förskola)?

Vad var viktigt när du/ni valde förskola?

Förälders uppfattning av sin förskola

Kan du beskriva din bild av (namn på förskola)?

Hur går det till när du lämnar och hämtar ditt barn? Finns det något du skulle vilja ändra på vid hämtning och lämning?

Kan du beskriva din bild av barnets dag på förskolan?

Saknar du något på förskolan?

Vad är bra på förskolan?

Vad är mindre bra?

Brukar ditt barn prata om förskolan hemma? Vad säger hon/han då?

Kvalitet m.m.

Vad är kvalitet på en förskola för dig?

Vad vill du att ditt barn får med sig från förskolan på lång sikt?

Vad vill du att ditt barn får med sig kortsiktigt (varje dag/vecka)?

Vad tror du att ditt barn får med sig från (namn på förskola)?

Vilken kontakt tycker du att du har med vuxna på förskolan?

Barn och teknik användning

Vilken teknik använder du i ditt dagliga liv på arbetet och under fritid?

Hur ser du på teknikens betydelse för barn och i deras värld?

Använder ditt/dina barn teknik hemma? Vad gör de med teknik?

Vet du om barnen använder någon teknik på förskolan?

Vet du om pedagogerna använder någon teknik i sitt arbete med barnen?

Använder pedagogerna någon teknik för att kommunicera med er föräldrar?

Är teknik viktigt i förskolan? Varför eller varför inte?

Vision 2030

Har du hört talas om Vision 2030?

Tillit

Vad innebär tillit för dig?

Vilken betydelse tror du att tillit har för människor och verksamhet på förskolan?

Finns det någon nackdel med tillit?

Bör man arbeta för att främja tillit på förskolan, och hur gör man det i så fall?

En rolig episod

Bilaga 4, Intervjuunderlag, enhetschefer

Bakgrund

Kan du beskriva din bakgrund och nuvarande arbetsuppgifter?

Kan du beskriva hur en typisk arbetsdag kan se ut för dig?

Kan du beskriva din bild av (namn på förskola)? Pedagogiskt? Miljö? Ambitioner? Mera...

Ledarskap

Hur ser du på ditt ledarskap? Vad är viktigt?

Vad innebär strategiskt ledarskap för dig?

Vision 2030

Kan du beskriva hur du uppfattar Vision 2030

Hur ser du på Vision 2030 i relation till din verksamhet?

Hur har du jobbat med Visionen?

Vilket är bästa sättet att översätta Vision 2030 till praktik i just den verksamhet du leder?

Hur tycker du att Vision 2030 är relaterat till andra styrdokument?

Tillsammansmodulerna

Beskriv din uppfattning av Tillsammansmodulernas syften och innehåll

Hur har modulerna varit att använda (svårigheter, styrkor)

Hur ser förutsättningarna ut att engagera dig själv och medarbetarna i arbetet med Vision 2030 och Tillsammansmodulerna (tid, ekonomi, organisation m.m.)?

Varför vill du, eller varför vill du inte använda Tillsammansmodulerna i ditt ledarskap?

Hur fungerar arbetet med Tillsammansmodulerna ihop med din strategiska ledning?

Vilken betydelse tror du att Tillsammansmodulerna har för arbetet med Vision 2030?

Vilken betydelse tycker du att Tillsammansmodulerna har för verksamheten?

Vilken betydelse har Tillsammansmodulerna för synsätt och samtal i verksamheten?

Spelar det någon roll att Vision 2030 presenteras för er via webbaserade moduler?

Teknikanvändning

Vilken teknik använder du i ditt dagliga arbete?

Vilka kanaler använder du för att kommunicera med medarbetare?

Vad får dig att vilja samarbeta med medarbetare via webben?

Vad får dig att inte vilja samarbeta med medarbetare via webben?

Kan du beskriva vilken teknik som används på förskolan?

Kan man använda teknik i pedagogiska syften? Hur?

Vilken betydelse tänker du att teknik har för barnen?

Används teknik för att kommunicera med föräldrar? Vilken teknik och hur?

Är teknik viktigt i förskolan? Varför eller varför inte?

Pedagogik

Kan du beskriva din bild av traditionell pedagogik och hur pedagogiken som förespråkas i

Läroplanen idag ser ut? Vad vill du att ni strävar emot?

Om dokumentationsuppdrag

Kan du beskriva hur ert uppdrag att dokumentera ser ut?

Vad ska ni dokumentera?

Vad har ni för verktyg att dokumentera med?

Vad används dokumentationen till?

Hur länge bevaras dokumentationen?

Finns det något du vill ändra i ert dokumentationsuppdrag?

Hur tycker du att din kompetens kommer till användning i dokumentationsuppdraget?

Kvalitet

Vad är kvalitet i förskola för dig?

Vad styr föräldrars val av förskola?

Tillit

Vad innebär tillit för dig?

Vilken betydelse tror du att tillit har för människor och verksamhet på förskolan?

Finns det någon nackdel med tillit?

Bör man arbeta för att främja tillit på förskolan, och hur gör man det i så fall?

En rolig episod

Bilaga 5, Intervjuplanering barn

Vilka kompisar brukar du/ni vara med?

Vilka lekar brukar du/ni leka på förskolan?

Vad är roligast eller bäst på förskolan?

Finns det något som du/ni tycker är dåligt på förskolan?

Är det ni barn eller de vuxna som bestämmer vad ni ska göra?

Brukar du/ni berätta för mamma och pappa vad ni har gjort på förskolan? Vad brukar du/ni berätta i så fall?

Kan du/ni beskriva hur världens bästa förskola skulle vara?

Finns det något man kan bli ledsn av på förskolan? Vad i så fall?
Vad blir man mest glad av?
Teknik, definiera teknik
Vad tycker ni om teknik?
Vad brukar ni göra med teknik?
Hur tror ni det är att börja i skolan?
Berätta om det allra allra roligaste ni varit med om på förskolan?

Bilaga 6, chef på stadsdelsförvaltningsnivå

Intervjupersonens nuvarande arbetsuppgifter

Kan du berätta lite om dig och din bakgrund?
Hur länge har du jobbat på ditt nuvarande jobb?
Vad är ditt/dina ansvarsområden?
Vad tycker du är det bästa med ditt arbete?
Vad är det bästa med förskoleverksamheten i din stadsdel?
Vad är mindre bra?
Vad skulle du helst av allt vilja förändra, och hur skulle du vilja förändra det?

Om ledarskap

Vad är ledarskap för dig?
Vad innebär strategiskt ledarskap för dig?
Använder du teknik för att stödja ditt strategiska ledarskap? I så fall vilken teknik, till vad och hur?
Vilken är din viktigaste ambition i ditt ledarskap?

Om verksamhetens inriktning; i förändring

Kan du beskriva vilken inriktning förskolor i din stadsdel ska ha, alltså åt vilket håll de ska sträva?
Ambitioner och kvalitet
Vilken är din viktigaste ambition för verksamheten?
Vad är kvaliteten i förskola för dig?
Kan du beskriva förskolan i din stadsdel år 2030; utifrån ”i den bästa av världar”?

Föräldrars val av förskola

Vad tror du styr föräldrars val av förskola?

Vision 2030

Kan du beskriva din bild av Vision 2030?
När hörde du talas om det första gången?
Hur har du valt att jobba med det?
Hur ser du på Vision 2030 i relation till din/dina verksamheter?
Spelar det någon roll att Vision 2030 presenteras för er via webbaserade moduler?
Vilket är bästa sättet att översätta Vision 2030 till praktik i förskolan?
Vilken betydelse har Vision 2030 för synsätt och samtal inom ditt/dina ansvarsområden?
Hur fungerar Vision 2030 ihop med Läroplanen? Är båda lika viktiga? Varför eller varför inte?
Hur utarbetades Visionen för din stadsdel?
Kan du beskriva Visionen för din stadsdel och relatera till Vision 2030? Likheter och skillnader?
Vilka andra styrdokument har ni? Matchar de varandra?

Tillsammansmodulerna

Beskriv din uppfattning av Tillsammansmodulernas syften och innehåll
Beskriv några tankar och reaktioner när du har gjort modulerna (svårigheter, styrkor)
Hur ser dina förutsättningar ut att engagera dig i arbetet med Tillsammansmodulerna (tid, organisation m.m.)?
Varför vill du, eller varför vill du inte använda Tillsammansmodulerna i ditt arbete?
Hur fungerar arbetet med Tillsammansmodulerna ihop med ditt dagliga/praktiska arbete?
Vilken betydelse tror du att Tillsammansmodulerna har för arbetet med Vision 2030?

Teknik i vardagen

Vilken teknik har du tillgång till i ditt vardagsarbete?
Vilken teknik använder du i ditt vardagsarbete?

När du ska kommunicera med medarbetare och chefer; hur gör du (fysiska möten, telefon, mejl etc).

Finns det någon teknik som du saknar, men som skulle kunna underlätta ditt arbete?

Hur mycket och till vad använder du Stockholms Intranät?

Vilken teknik tänker du att pedagoger behöver ha tillgång till i sin vardag på förskolor?

Kan du berätta om hur ni kommer att arbeta med PIM (fördjupning i pedagogisk dokumentation)?

Hur ser du på teknik i barns värld, alltså som barnen själva använder, på förskolan? Viktigt eller oviktigt? Varför?

Tillit

Vad innebär tillit för dig?

Vilken betydelse tror du att tillit har för människor och verksamhet inom förskolan?

Vilken betydelse har tillit för kommunikation mellan chefer och medarbetare?

Har tillit någon betydelse för arbetet med Vision 2030?

Finns det någon nackdel med tillit?

Kan du beskriva en rolig episod från ditt arbete?